

ESPÀI DEL LLIBRE

Publicacions de les Comarques Centrals Valencianes

Número 11 • Primavera 2009 • 1 euro

• EDITORIAL

Enguany es commemora el quart centenari de l'expulsió dels moriscos, esdevençuda l'any 1609. La historiografia –pròpia i aliena– coincideix a qualificar aquella decisió –debatuda i decidida, en gran part, a Castella– de catastròfica per al País Valencià, per tal com provocà, d'immediat, una crisi econòmica i demogràfica sense precedents que es va arrossegar durant unes quantes dècades, i que fou especialment severa a les Comarques Centrals Valencianes. Es calcula que, a primeria del segle XVII, un terç de la població valenciana era morisca. La diàspora forçosa d'aquests valencians al nord d'Àfrica, principalment –on, cal dir-ho també, foren mal rebuts, quan no saquejats i assassinats–, va deixar sense mà d'obra el país, amb el consegüent desastre agrícola i econòmic. Un buit que, posteriorment, es va haver d'esmenar amb l'arribada de nouvinguts mallorquins, la petjada dels quals –antroponímica, lingüística, cultural– és encara avui dia perceptible. Quatre segles després, el de l'expulsió dels moriscos pareix ser un capítol oblidat que, tanmateix, convindria rescatar i revisar a fons. En un temps en què la multiculturalitat és ja una realitat i les identitats són cada vegada més complexes i variades, la revisió del nostre passat ens pot ser de gran ajuda a l'hora d'entendre el moment present. Un present en què, dissortadament, els conflictes de caràcter ètnic, religiós, lingüístic... marquen l'actualitat política dels noticiaris i provoquen veritables guerres fratricides i massacres vergonyoses, tot negant la cara amable d'una globalització que hauria de tenir en el respecte a la diferència el seu principal fonament.

EN EL QUART CENTENARI DE L'EXPULSIÓ DELS MORISCOS

El 22 de setembre de 1609 es va publicar a València el primer ban d'expulsió dels moriscos. Després de la revolta de Las Alpujarras (1568-1571) i la consegüent dispersió dels granadins per Castella, la meitat dels moriscos espanyols es concentrava al Regne de València, on constituïen la tercera part, aproximadament, de la població total. Aquesta significativa minoria religiosa i cultural, que no ètnica, havia sigut progressivament relegada cap a l'interior del país, el més lluny possible de la costa, amb la significativa i molt eloqüent excepció de l'Horta de Gandia, on no sols van romandre aquells devots d'Al·là, sinó que ells venien a sumar un poc més de la meitat del total de vassalls dels Borja.

Aquests comptes evidencien que, en efecte, "el problema morisc" (com l'han anomenat tradicionalment els autors per als quals la religió ha de ser la base de la unitat "indestructible" de la nació) era, bàsicament i fonamentalment, assumpte valencià, de manera que el seu estranyament forçós constitueix la major sagnia demogràfica en tota la història del País Valencià, que mai ha perdut tanta població en tan poc de temps. Per això resulta tan cridaner que totes les converses prèvies es desenvoluparen en el si del Consell d'Estat, inclosa la decisió de l'expulsió, sense ni tan sols consultar amb el d'Aragó, molt millor informat, sens dubte, sobre la realitat de la població afectada i, sobretot, de les terribles conseqüències de la

Només dels ports de Dénia i de Xàbia van partir 42.518 moriscos procedents de les muntanyes de l'interior del País Valencià. El decret d'expulsió, pres a Madrid el 4 d'agost de 1609, es va publicar a València el 22 de setembre. Als moriscos valencians només els van concedir tres dies per a anar-se'n. Font: col·lecció Bancaixa.

Edició: XIEC

President de la XIEC: Jaume Buigues i Vila

Conseller delegat: Gabriel Garcia Frasquet

Direcció: Juli Capilla

Disseny i maquetació: Vicent Tormo i Ximo Corts

Equip de redacció: Jesús Alonso, Josep Andrés,

Àngel Beneito, Francesc Blay, Jaume Buigues,

Josep Vicent Cabrera, Maria Josep Garcia,

Àngels Gregori, Carles M. Mansanet, Enric Ramiro.

Col·laboradors: Eugeni Alberola (traductor), Xavier Aliaga,

Jesús E. Alonso, Josep Andrés, Josep Bertomeu Moll,

Francesc-X. Blay, Alfred Boluda Perucho, Jordi Botella,

Jaume Buigues i Vila, Josep Vicent Cabrera, Marc Candela,

Juli Capilla, Ramon Carrió, Francesca Cortés, Maria Àngels Francés,

Rafa Gomar, Eudald González, Anna Igualde, Maitè Insa,

Marta Insa, Santiago La Parra López, Carles Mansanet Terol,

Joan Manuel Matoses, Isabel Clara Moll, Emili Morant,

Ignasi Moreno, Carles Mulet, Jesús Prats, Jordi Puig, Francesc Vila.

Secretaria: Carme Orengo (CEIC Alfons el Vell).

Impressió: Gràfiques Tormo (Xàtiva).

Col·laboren: Col·lectiu Espai Obert, Escola Valenciana

i Arxiu Municipal de Gandia.

Dipòsit legal: V-2045-2002

ISSN: 1579-654X

Adreça electrònica: espaidellibre@gmail.com

XIEC
Xarxa d'Institucions d'Estudis Comarcals
Comarques Centrals Valencianes

Associació d'Amics de la Costera

Carrer de Noguera, 10

46800 XÀTIVA

amicscostera@hotmail.com

Centre Alcoià d'Estudis

Històrics i Arqueològics

Apartat de correus 182

03800 ALCOI

caeha@hotmail.com

Centre d'Estudis i Investigacions

Comarcals Alfons el Vell

Plaça del Rei En Jaume, 10

46700 GANDIA

ceicalfonselvell@gandia.org

<http://www.ceicalfonselvell.com>

Institut d'Estudis Comarcals

de la Marina Alta

Plaça Major, 13, 1r

03750 PEDREGUER

iecma@iecma.net

<http://www.iecma.net>

Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida

Carrer de Sant Francesc, 8, 3r, 5a

46870 ONTINYENT

ieva@ieva.info

<http://www.ieva.info>

Obra Social Caixa Ontinyent

Carrer de Sant Domènec, 24

46870 ONTINYENT

obs@caixaontinyent.es

mesura que s'estava preparant. I pel que fa a la grandària històrica de la tragèdia demogràfica, no menys significativa resulta l'eloqüent constatació de fins a quin punt ha desaparegut de la nostra consciència col·lectiva el genocidi morisc.

El quart centenari d'aquella tragèdia pot ser un bon moment, encara que siga pres com a excusa oportuna, per a preguntar-se sobre el perquè d'aquesta doble alienació amb els moriscos com a víctimes: el de la seua expulsió el 1609 i el del nostre oblit actual. Les dues qüestions estan pendents de respostes convincents i no serà per falta d'estudis sobre el tema. Passant ara per alt les cròniques coetànies (com la del valencià Jaume Bleda, el portuguès Damián Fonseca, l'aragonès Pedro Aznar Cardona o la més moderada del lleonès Pedro de València...), trobem el 1901 una primera fita en aquesta producció historiogràfica, perquè aquell any coincideixen dues obres fonamentals, de signe ideològic molt diferent: la de mossèn Pasqual Boronat, que és un vertader arxiu editat, i la del nord-americà H. Ch. Lee, elaborada amb els materials que li sobraren dels que li van anar enviant des d'ací (perquè mai va posar un peu en cap arxiu espanyol) per a la seua història de la Inquisició. La primera d'aquestes obres vindria a assumir la tradició historiogràfica vuitcentista més conservadora d'un Menéndez Pelayo o de Manuel Danvila; la segona (traduïda al castellà per l'Institut Joan Gil-Albert, en edició de Rafael Benítez Sánchez-Blanco) seria la culminació de la historiografia liberal dels Florenci Janer, Matías Sangrador i Vitores, José Muñoz i Gaviria o Vicent Boix...

La dècada de 1950 constituiria una segona fita historiogràfica, ja que llavors van coincidir les investigacions de Joan Reglà, Tuli Halperin-Donghi, Henri Lapeyre o Julio Caro Baroja, que serveixen decisivament per a reconduir el tema, traure'l del terreny de la polèmica i traslladar-lo al de la crítica històrica (amb la benèfica influència d'*Annales*), que és el camí que porta des de la passió a la racionalitat, de manera que ja no es tracta, com ocorria en gran manera fins aleshores, de condemnar o absoldre els moriscos ni de justificar o rebutjar l'expulsió, sinó d'intentar comprendre els uns i els altres, i aquest continua sent el camí.

El gir va ser copernicà, sens dubte, i decisiva la renovació metodològica i conceptual, de manera que tots els que ens hem ocupat del tema posteriorment som deutors directes de les aportacions dels qui considerem els nostres mestres. Però amb la perspectiva del mig segle transcorregut i divisant el panorama des dels muscles d'aquells gegants, a nosaltres ens pareix que aquell edifici historiogràfic tan magnífic va ser començat, en gran part, per la teulada, en tant que aquells meritoris intents de síntesi van precedir les monografies, locals i temàtiques, que haurien d'haver servit de punt de partida. La conseqüència és que, segons la nostra opinió, es coneix avui molt millor la versió oficial i institucional que la realitat quotidiana, les deliberacions en palaus episcopals i despatxos oficials, que les opinions comunes i vivències en els carrers, tavernes [sic] i llocs de treball, la qual cosa segurament ha portat a magnificar els trets de l'"enfrontament polèmic" (L. Cardaillac) en detriment d'una coexistència quotidiana, que caldria rastrejar en les fonts locals, judicials, inquisitorials, el pou inesgotable dels protocols notariais o també en la producció literària (com a evidència en aquest punt, les suggeridores conclusions d'autors com Francisco Márquez Villanueva, M. Soledad Carrasco Urgoiti o Luce López Baralt...). Resulta molt arriscat traure conclusions sobre els moriscos valencians sense conèixer els del ducat de Sogorb ni els vassalls dels Borja i la resta dels seus correligionaris a les Comarques Centrals, on es concentrava la major part d'ells.

L'atzar ha volgut que el professor Mikel de Epalza ens deixara per sempre quan estava a punt d'iniciar-se l'any del quart centenari de l'expulsió dels moriscos, i això afegit, almenys per als qui ens sentim amics seus i parents intel·lectuals, el compromís de continuar la seua incansable tasca d'acostar, per la via del coneixement, les dues vores de la Mediterrània, cristiana i musulmana, perquè la comprensió s'impose sobre la intolerància i la pau sobre la guerra. Que així siga o, com es diu en castellà, *ojalá*.

Santiago La Parra López

EPSPG-Universitat Politècnica de València

.....
MONCHO, Jesús

La ciutat turística de hui al País Valencià. El cas de la Marina Alta

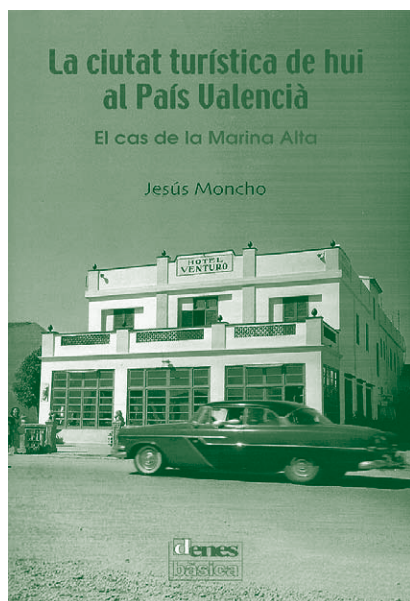
Denes, Paiporta, 2008
197 pàgs.

.....
Aquest llibre fa un breu recorregut per la història del turisme a la Marina Alta i analitza el seu futur. L'autor, Jesús Moncho, ens presenta un llibre ben interessant, gira al voltant del nostre territori, patrimoni comú que ens pertany a tots. Un territori canviant amb el pas del temps, però que si el perdem no podrà tornar mai a ser el nostre.

Un xicotet manual que és tot un embolcall senzill i aclaridor d'allò que ha estat, és i serà la Marina Alta. L'objectiu bàsic d'aquest assaig és el resultat extret d'una diversitat d'interessos en joc sense apartar-se de la ciència i no pecar amb un subjectivisme tendencios.

L'autor de Gata de Gorgos fa una aposta ferma per un procés de participació, un diàleg. Tot exposant amb una clara mirada a la urbanització i planificació des dels anys 60 fins al nou segle XXI. Moncho és partidari no del creixement d'una ciutat sinó més bé perquè siga un element de conciliació d'allò que hi ha i d'allò que pot arribar a ser.

El llibre, dirigit a un públic ampli, és alhora bàsic per entendre allò que ha passat amb el territori i el turisme valencià. Una degradació que ha sofert la

Marina Alta i que ha provocat una pèrdua del poder adquisitiu en els turistes que ens visiten.

Aquest treball ens permet de manera útil conèixer les diferents lleis, actuacions, problemes, factors implicats, defectes i virtuts. Cal no quedar-nos sols amb les sigles que sentim a les notícies i que no ens diuen res més (PAL, LRAU, etc.). Ja és hora que tots els que conformem una societat com la valenciana sapiguem què és un model desenvolupista i quines altres opcions són possibles. Només així arribarem a mirar-nos a l'espill i participar en un tema com aquest, on els perjudicats som tots i els beneficiats uns pocs. Cal fer reviure la participació ciutadana com a grup de pressió de cara al polític. I fer entendre que allò públic és de tots.

Moncho reivindica la qualitat de vida d'aquells que habiten en un lloc (mitjans de transport, sanitaris, etc.) per damunt de la quantitat. S'ha d'augmentar el benestar de les persones sense hipotecar recursos i mitjans o el futur dels nostres fills.

Aquest llibre és una anàlisi de la realitat turística amb un propòsit d'esmena, un desig, un somni, un examen de consciència.

Anna Igualde

.....
CREMADES RODEJA, Roger

Macrourbanisme i agressions al paisatge mediterrani

Editorial Riu Blanc, Oliva, 2007
174 pàgs.

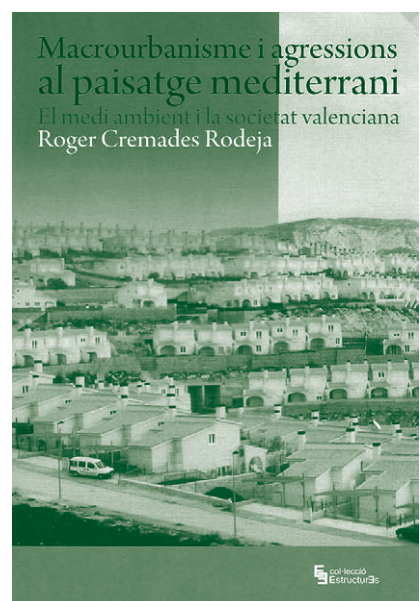
.....
L'autor fa en aquest llibre un repàs d'aquelles accions que ha exercit l'ésser humà com a afaçonador del paisatge (sic). Hi fa una descripció dels problemes que l'acció urbanística excessiva representa en l'espai natural; també hi fa propostes de millora d'aquesta intervenció humana, salvatge moltes voltes, sense cap altre mirament que el del negoci. Al remat, hi inclou tot un seguit de quadres i estadístiques, de manera que hom pot tenir dades concretes i elaborar una anàlisi

pròpia, així com també fotografies que exemplifiquen l'actuació humana sobre els diversos paratges del País Valencià.

Dins el ventall d'aquestes accions humanes, fa referència a les macrourbanitzacions i a l'impacte que es crea (abastiment d'aigua, qualitat del sòl, modificació estètica del paisatge); parla també de la ciutat difusa, un sistema d'ordenació urbana que representa tant un balafament dels recursos naturals com l'empitjorament de les condicions del medi ambient. Una altra part de l'estudi explica les conseqüències del model urbanístic amb un camp de golf com a eix vertebrador, i una altra, les agressions al medi ambient amb actuacions contra les zones humides, la franja costanera i els espais forestals, tant del litoral com de l'interior del país.

L'autor de l'estudi mostra com molta de la legislació que hi ha al voltant de la salvaguarda del territori no ha acabat essent aplicada en multitud de casos i retreu que la gran part de l'activitat irrespectuosa envers els espais naturals té més a veure amb qüestions econòmiques amb la connivència dels polítics que governen les administracions, de manera que allò positiu que representa la defensa del territori (valor paisatgístic, benefici de la flora i de la fauna, al·licient per a un turisme conscienciat, pel que fa a les reserves d'aigua i de sòl) no es té en compte a l'hora d'intervenir en el paisatge, cosa que precipitarà la desfeta i la devaluació com a territori i país.

Josep Vicent Cabrera

.....

MOLLÀ, Xavier; MIRA, David

Paisatges.
Una mirada a la Vall Blanca

Associació per al Desenvolupament i Diversificació de l'Economia Rural a la Vall d'Albaida (ADDER), 2007
196 pàgs.

.....

Paisatges. Una mirada a la Vall Blanca és fruit d'un projecte col·lectiu molt més ambiciós que la pura recreació d'una obra gràfica; forma part d'un programa de foment de desenvolupament rural que comprén la comarca de la Vall d'Albaida. Reuneix història, medi ambient, activitat econòmica, societat...; tot allò que configura un paisatge divers i heterogeni amb les seues fortaleses i contradiccions i que ve a reforçar la idea que el paisatge no és quelcom donat ni idíl·lic sinó que també és el resultat de la interacció de l'home amb el medi.

El volum s'inicia amb un passeig circular pels pobles, serralades, valls i valletes, barrancs, partides... de la comarca de la terra blanca. Tot seguit, David Mira, l'autor dels textos, ens va introduint els capítols gràfics -l'autor dels quals és Xavi Mollà- amb la seua poesia. La de Mira és àgil i amb ella ens mostra com la vall es fa, es desfà, es refà... En paraules seues, "Natura desfent-se. Natura refent-se". Mira presenta un text amb versos de llargària irregular, que són llargs i curts, que contrasten processos i cicles, que els emmarquen i els engloben, per fer veure que tot plegat forma el paisatge, i que uns esdeveniments donen en

certa manera sentit als altres, per bé que molts d'ells siguen contradictoris. Els textos, a la fi, oscil·len entre una major i menor poeticitat, que mai abandonen, però; de vegades, tendeixen cap a la descripció més pròpia de la narrativa -o fins i tot resten en l'enumeració.

Mira ens apropa a la gent vallbaidina, que "deixa entrar pels ulls tot el paisatge", com fa aquesta obra, eminentment gràfica. La Vall d'Albaida de hui dia és una comarca que es mira i es remira, que vol reconèixer-se en els seus antics i nous paisatges. Mirar-se i contemplar-se des de la perspectiva que ofereix la comarca esdevé un pas més per anar forjant un paisatge, que ja en ple segle XXI viu davant d'un futur incert. Aquest recorregut és una mostra de mirades úniques; una descripció, sovint apresada però precisa, que ens mena a visitar indrets i recórrer sendes, que ens recorda a cada racó que la vall és "producte de tot el que ha anat assentant-se durant milions d'anys". I tot -a pesar que tot no ho podrem veure mai- ho transitem, ho percebem "només passant les pàgines".

Jordi Puig

.....

BARRACHINA, Eduardo

Espais Naturals.
Paratges per descobrir

Edicions Bromera, Alzira, 2008
144 pàgs.

.....

Afortunadament, llibres com aquest, d'Eduard Barrachina, d'Edicions Bromera, ens posen de manifest el magnífic patrimoni natural que encara atresoren les terres valencianes, malgrat tot i tots.

Sembla que després dels dos magnífics llibres anteriors, publicats en aquesta mateixa col·lecció, *Espais naturals del litoral valencià* i *Espais naturals. Terres interiors valencianes*, encara ens han quedat per al coneixement i la divulgació, almenys, vint-i-sis espais naturals més.

Aquesta realitat és el que es presenta en aquesta nova aportació editorial, que ens mostra aquelles joies del patrimoni natural valencià que, o bé no han tingut cabuda en les edicions anteriors, o bé han quedat una mica eclipsades per la forta influència mediàtica dels espais naturals valencians més coneguts.

Ens trobem davant d'una guia en format gran i edició de luxe, amb unes magnífiques fotografies a pàgina sencera o, fins i tot, algunes a doble pàgina, amb un text reduït però tractat amb molta cura i on cal destacar l'aspecte marcadament visual d'aquesta gran obra.

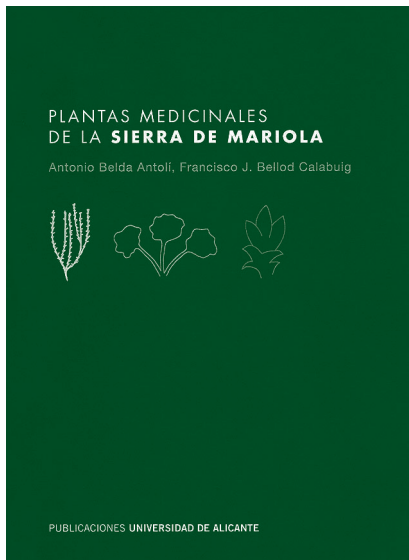
Els nous espais, més oblidats, que ens presenten en aquest volum, corresponen a diferents tipologies, com correspon a la gran varietat d'ecosistemes i paisatges del nostre territori. Això sí, dominen els que tenen una certa vinculació amb l'aigua i amb les àrees de barrancs. N'hi ha de ben menuts, com el Pozo Junco, al poble del Toro, i d'altres de més grans i extensos com la Serra Gelada, la Vall de Gallinera, la Vall del riu Serpis, o els penya-segats de la Marina.

Una breu descripció de cada paratge, juntament amb la seua situació geogràfica en un mapa, així com unes indicacions per a accedir-hi i un reconeixement dels seus valors més destacats, acompanyen cadascun dels espais naturals descrits, per tal que el lector pugua descobrir aquells paratges menys coneguts, i tindre l'opció de poder-los visitar.

Per acabar, hem de dir que estem ben segurs que el nostre benvolgut país dóna per a mostrar altres vint-i-sis espais naturals més, i així continuar fent inventari del ric patrimoni natural valencià.

Això sí, encara que la totalitat dels espais presentats sembla que disposen d'alguna figura de protecció oficial, caldrà que els que els estimem estiguem vigilants, perquè en ocasions sembla que, pel que fa al tema de la protecció dels espais, una cosa és la legislació i una altra la realitat diària.

Carles M. Mansanet Terol

BELDA ANTOLÍ, Antonio;
BELLOD CALABUIG, Francisco J.

Plantas Medicinales de la Sierra de Mariola

Publicacions de la Universitat d'Alacant, 2006
294 pàgs.

“Serra de Mariola, tota floretes!”, diu la cançó popular. Aquest volum suposa una nova aportació al coneixement de les plantes medicinals d’una serra tan popular en aquest aspecte, com és la Serra Mariola.

Així, a partir de la informació obtinguda en diferents entrevistes fetes a persones distintes amb una forta vinculació a la serra, els autors ens presenten quasi un centenar de fitxes il·lustratives de les plantes més utilitzades de forma tradicional amb finalitats medicinals.

Aquesta selecció de plantes medicinals es presenta ordenada per famílies botàniques, amb magnífiques il·lustracions, així com interessants descripcions sobre les seues característiques morfològiques, ecològiques, composició química, utilitats principals i preparació per a poder aprofitar adequadament les seues propietats o característiques principals.

No obstant això, cal ser prudents en l’ús d’aquestes plantes, i així, els autors ens adverteixen que aquest llibre no es pot considerar com un manual de fitoteràpia ni de farmacologia popular.

El treball que es presenta es completa amb diferents capítols que tracten sobre les

característiques de la zona d’estudi, el Parc Natural de la Serra de Mariola; uns breus consells sobre la recol·lecció, l’asseccament i la conservació de les plantes medicinals; les formes de conservació i ús; els principis actius d’aquestes, així com un xicotet estudi etnobotànic, el corresponent glossari de termes científics, un índex de noms científics i populars en valencià i en castellà.

Per cert, i com a valor afegit, aquest treball està prologat pel metge i etnobotànic Joan Pellicer i Bataller, desaparegut en febrer de 2007. Amb quasi total seguretat, estem davant dels seus darrers pensaments, escrits i publicats.

Els autors volen destacar el treball i la forma de fer i de ser de Pellicer quan citen, en la introducció del seu treball, les seues paraules: “Cada vegada que una dona major o un vell llaurador o pastor de la nostra ruralia mor és com si una petita biblioteca s’esfondrés o esclatés en flames”.

A la vegada, Joan, els agraeix el treball: “És per aquestes raons que resulta tan gratificant i encoratjador l’aparició d’una nova publicació mediambiental arrelada al medi nadiu, portada avant per dos jòvens biòlegs alcoians, dos autèntics recercadors de camp, dos genuïns fills de Mariola, coneixedors de les seues sendes i de la seua flora, en els quals cal posar les més prometedores esperances”.

Carles M. Mansanet Terol

CAMPO MUÑOZ, A. (coordinació)

La conservación de los anfibios en el Parque Natural de la Sierra de Mariola a través de la gestión del paisaje mediterráneo

Fundació Llar de Mariola, Banyeres de Mariola, 2007
173 pàgs.

Per a la conservació i gestió d’un espai natural tan gran i tan ric en la seua biodiversitat, com el Parc Natural de la Serra de Mariola, tots els esforços són benvinguts. Principalment també quan una gran part d’aquesta responsabilitat està en la gestió que fan propietaris privats.

La Fundació “Llar de Mariola”, que sorgeix en 1999 i que té la seua seu al Mas “Ull de Canals”, a Banyeres de Mariola, és l’editora d’aquest llibre que veu la llum com una activitat més, dins del projecte

anomenat “Conservació de les poblacions d’amfibis en el Parc Natural de la Serra Mariola”. Aquest projecte ha comptat amb el suport d’un premi de La Caixa i dels fons PRODER.

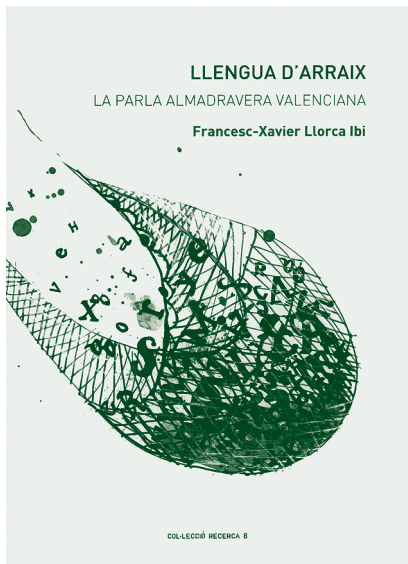
En el recorregut per les seues pàgines, el llibre ens mostra tota una sèrie de propostes i realitzacions pràctiques per a recuperar ecosistemes aquàtics, sistemes hídrics tradicionals, així com infraestructures agrícoles, tot vinculat a relançar de nou i millorar els hàbitats característics dels anfibis a la Serra de Mariola.

Prèviament, es posen de manifest l’origen, les característiques i interès dels anfibis, així com els perills que fan trontollar la seua presència a la serra. Incendis, utilització de productes químics, abandonament d’activitats tradicionals, creació de noves infraestructures viàries, dessecació artificial dels punts d’aigua, pressió antròpica directa, etc., són algunes de les accions contra les quals es proposen alternatives.

I tot això perquè hem de tenir en compte que els anfibis són uns dels animals que millor ens indiquen la situació de qualitat d’un ecosistema, per la qual cosa, les mesures encaminades a la seua promoció garanteixen la conservació d’altres espècies animals i vegetals lligades a zones humides.

Per acabar, hem de dir que aquest llibre –que mostra les experiències de camp en què han participat diferents especialistes, tan els vinculats directament al Parc Natural com els externs– suposa un autèntic treball interdisciplinari que pretén demostrar que és possible millorar la biodiversitat a partir de la gestió integrada del paisatge mediterrani tradicional.

Carles M. Mansanet Terol

LLORCA IBI, Francesc-Xavier

*Llengua d'arraix.
La parla almadravera valenciana*

Acadèmia Valenciana de la Llengua / Col·lecció Recerca 8, València, 2008
214 pàgs.

Reproducció facsimilar de gravats i dibuixos en blanc i negre.

Des de la llunyana prehistòria, les persones, coneixedores de la gran font de recursos que és la mar, se les han enginyades per procurar-se aliments provinents d'ella, i si pot ser en gran quantia, millor. Des d'antic, les tècniques utilitzades han estat d'allò més variat, però sempre amb la base de muntar tota mena d'estris i paranyes per capturar eixe aliment en forma de peix, cefalòpode o mol·lusc. D'aquests ormejos el més espectacular, per les seues dimensions, muntatge i captures obtingudes, ha estat l'almadrava, en totes les seues varietats, i d'entre els millors especialistes en aquesta modalitat de pesca, els almadravers de Benidorm, de la qual cosa ja se'n fa ressò, a les acaballes del segle XVI-II, el botànic Cavanilles en les seues *Observaciones...* Doncs bé, ara Francesc X. Llorca Ibi, investigador infatigable, publica dins la col·lecció recerca de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua un estudi sobre el llenguatge dels almadravers que porta per títol *Llengua d'arraix. La parla almadravera valenciana*.

Aquest estudi s'estructura, després de la presentació que li fa el Dr. Emili Casanova i de la introducció i agraïments de l'autor,

en quatre grans capítols, dels quals ara us anirem desgranant els seus continguts.

Al primer capítol, "El tonaire i les almadraves", el Dr. Llorca ens introdueix en les tècniques més senzilles de la pesca de la tonyina com són: el tonaire i l'almadraveta, i concretament en les variants de moruna i llissera. En aprofundir en la lectura d'aquest capítol coneixereu les parts de l'almadraveta moruna, les embarcacions emprades en el seu calament i el mode de fer-ho. Així mateix, l'autor ens aproxima històricament a la modalitat de llissera i ens dona a conèixer les parts d'aquesta modalitat d'almadraveta, les embarcacions, el personal i les accions implicades en la pesca.

El capítol segon el dedica a "L'almadrava gran". Després d'introduir-nos i aproximar-nos històricament a aquesta tipologia d'almadrava, aterra en allò que és l'almadrava valenciana, la importància econòmica que ha tingut la seua instal·lació i la seua incidència sobre la toponímia. Després se centra en l'estudi de l'almadrava a Benidorm, des del segle XVIII al segle XX, i a continuació ens parla d'un dels secrets més ben guardats del món de la mar, el calament de l'almadrava, i com no, del *quadro*, de les eines de fondeig i de surada, del cordam i de les persones i embarcacions implicades en armar i tirar a terra l'almadrava.

Al tercer capítol, "La parla almadravera", podreu llegir com s'ha fornit, entre les terres compreses entre Dénia i Tabarca, amb centre a Benidorm, el llenguatge mariner especialitzat de l'almadrava. Ací coneixereu la història de l'art, el mateix art i l'estructura social i el context lingüístic d'aquesta parla especialitzada. Així mateix, l'autor ens aproxima als constituents bàsics i als recursos per a la creació de terminologia almadravera, fins i tot, parla dels estrangerismes en el parlar almadraver valencià, dels termes no registrats i de la transmissió del lèxic, a més a més, fa una aclaridora explicació sobre la lleugeresa amb què s'ha atribuït a certs mots el qualificatiu de mossarabisme.

En el capítol quatre, el Dr. Llorca trau a la llum un estudi detallat del lèxic almadraver mot a mot, fins i tot, en alguns casos puntuals, per tal d'aclarir la pronúncia exacta del mot estudiat en fa la transcripció fonètica.

Tanca el llibre un apèndix documental, l'índex de paraules i una extensa bibliografia.

Estic segur que tant els filòlegs, com els curiosos del llenguatge mariner, com

els amants de la mar gaudiran amb la lectura d'aquest treball de recerca. Us el recomane.

Jaume Buigues i Vila

**ROMERO, Joan (director);
VERA, Fernando; et altri**

Diagnóstico técnico sobre funciones urbanas y desarrollo territorial en Dénia. Aplicación de un sistema de indicadores

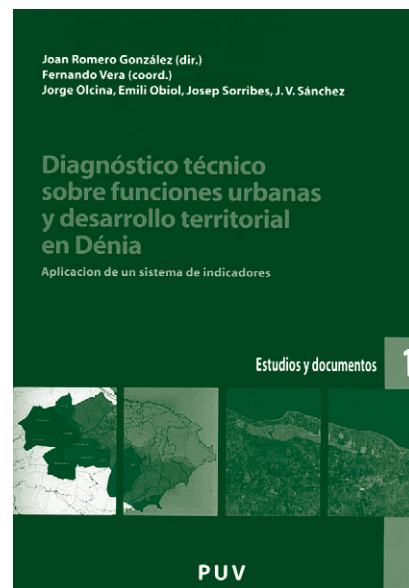
Desarrollo Territorial. Serie Estudios y Documentos, 1. Universitat de València, 2008. 306 pàgs.

L'objectiu principal d'aquest treball és l'elaboració d'un diagnòstic tècnic referit a les funcions urbanes, en consonància amb el model de desenvolupament territorial de la ciutat de Dénia, sobre la base d'un sistema ample d'indicadors orientat a conèixer l'eficiència de l'estructura urbana, les infraestructures i equipaments específics, a més dels aspectes relatius a la qualitat ambiental i de vida, la situació de l'urbanisme i l'ordenació del territori.

La idea final és plantejar l'àmbit local com un territori amb capacitat per a aportar avantatges competitius a les empreses i qualitat de vida als ciutadans.

El diagnòstic tracta de detectar aspectes que requereixen intervenció o millores en benefici de la qualitat de vida i la competitivitat territorial de l'àmbit local.

Josep Andrés

OLASO CENDRA, Vicent (introducció);
FERRANDO, Antoni i Vicent Josep
ESCARTÍ (transcripció);
COSTA, Joan (il·lustracions)

I entràrem a la vall de Bairén. Jaume I i el Llibre dels Fets

CEIC Alfons el Vell, 2008
52 pàgs.

Al llarg del temps, la història ha estat una arma usada pel poder per justificar tota mena de situacions i actuacions. Així, la celebració oficial l'any passat del 800 aniversari del naixement de Jaume I va tenir, més enllà de la seua significació històrica, una forta càrrega política. L'historiador, però, no pot deixar-se enlluernar per la fastuositat d'uns actes adreçats no tant a reconstruir els fets històrics, sinó a magnificar el present. Per això, algunes iniciatives que s'han dut endavant per tal de commemorar l'efemèride per associacions culturals, instituts comarcals o certs ajuntaments han aportat una miqueta de senya a l'allau d'actes programats per a tal celebració. És el cas del llibre *I entràrem en la vall de Bairén*, una publicació d'extensió reduïda inclosa en la col·lecció "Quaderns Comarcals", que aconsegueix un doble objectiu: inscriure la figura del rei conqueridor en un espai i un temps concrets i divulgar els passatges de la crònica reial relatius a la conquesta de la vall de Bairén.

De la mà de Vicent Olaso Cendra, arxiver d'Oliva i avesat coneixedor de la història medieval de la Safor, es recorre l'itinerari vital de Jaume I dividit en quatre apartats: la situació d'al-Àndalus i de la confederació catalanoaragonesa vespres del seu naixement; el relat biogràfic, fet de forma desapassionada, incideix en aquells aspectes públics i privats del rei que permeten capir la complexitat de la seua personalitat; una breu anàlisi de la gran obra reial: la constitució de la Corona d'Aragó com un estat fort i respectat a Europa; i la conquesta de València, amb especial esment a la presa de la vall de Bairén.

Tot seguit, el llibre reproduïx els capítols del *Llibre dels Fets* relatius a la conquesta de Bairén, extrets d'una versió actualitzada de la crònica reial per tal de facilitar la comprensió dels textos, que són acompanyats amb il·lustracions de Joan Costa.

No obstant la humilitat i senzillesa de la publicació, l'ús d'un llenguatge entenedor, però ric en matisos, i el plantejament intel·ligent de la introducció permeten al públic en general acostar-se a l'època de formació del regne de València, en què els nous pobladors portaren, com diu Olaso, *una llengua, uns costums i una nova organització econòmica i social*. Comptat i debatut, un llibre bàsic per a endinsar-se en la figura de Jaume I.

Alfred Boluda Perucho

RAMÓN FERNÁNDEZ, Francisca

El costum en les relacions agràries valencianes. El cas de la Safor

Gandia, CEIC Alfons el Vell, 2008
Dossiers digitals, núm. 2
[document electrònic]

No cap dubte que aquest és un tema que ben bé mereix l'atenció. Llàstima que, com en moltes altres ocasions, l'estudi vinga a certificar una mort anunciada. La vigència d'aquest costum ha estat viva, certament, fins fa ben poc. El mateix prologista, Vicent Estruch, encara guarda els records de quan acompanyava son pare per 'fer tracte' al bancal. El treball comença amb un

repàs per l'edat mitjana i el dret foral. Tanmateix, no apareixen suficientment clars els lligams entre aquest i els costums concrets que es descriuen a la segona part. Tampoc no es resol bé la confusió entre els drets emfitèutics i l'arrendament a curt termini, la qual cosa duu a una compança desproporcionada i no escaient entre un capbreu senyorial (emfitèutic) i la llibreta dels arrendataris més contemporanis.

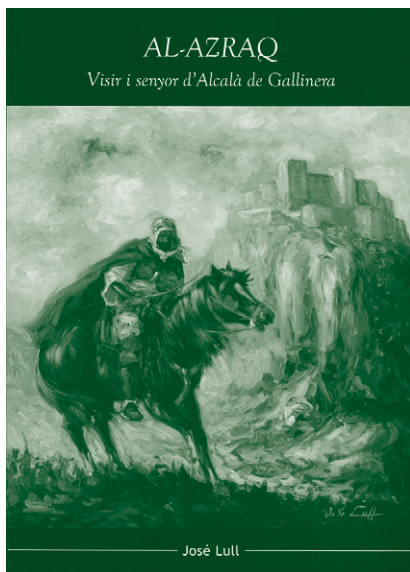
En tot cas, és útil la compilació i el repàs dels diferents tipus de contractes agraris, així com la influència del costum en els contractes de compra-venda de cítrics, en la figura del corredor; en la venda a ull, la valoració dels riscos, la distància entre plantacions o les servituds.

L'estudi s'emmarca en el nou impuls del dret civil valencià imbuït per l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de 2005. Compta amb una bibliografia bastant completa i una contrastada experiència professional de l'autora. Tot i això, es deixa notar la manca de diàleg amb contemporaneïstes com Samuel Garrido, Anacleto Pons, Jesús Millan o Salvador Calatayud. Tots ells han realitzat valuoses aportacions sobre l'evolució real de l'arrendament rústic valencià, la qual es troba bastant allunyada dels tòpics encara vigents entre els juristes al voltant de l'arrendament històric.

El format electrònic del treball presenta les incomoditats habituals en la lectura però ha estat una opció editorial intel·ligent i adient al cas.

Jesús E. Alonso

LULL, José

*Al-Azraq
Visir i senyor de Gallinera*

CEIC Alfons el Vell-Unió Cultural d'Amics de la Vall de Gallinera Gandia, 2008
117 pàgs.

El procés de reconquesta i repoblació medieval no solament no va ser un passeig militar dels cristians sinó que va estar farcit de pactes, aixecaments, enganyos i traïcions, els quals són fets protagonitzats per persones concretes, amb noms i cognoms.

Una figura cabdal d'aquests esdeveniments a les comarques del sud del País Valencià va ser el cabdill Al-Azraq, cap de dues rebel·lions contra Jaume I (1247-1258 i 1276), el seu millor antagonista i quasi de la mateixa edat, tots dos. Circumstàncies, a més a més, que s'emmarquen en el procés peninsular. Donaria el tàndem per a una bona novel·la o una minisèrie de televisió.

De tot açò, i més, en parla el llibre de José Lull, ben documentat i escrit amb rigor, malgrat que l'autor afirma en el pròleg que és una obra de divulgació, i que ha volgut solament fer una síntesi dels treballs dels autèntics especialistes en el tema com Bañó, Barceló, Burns, Momblanc i Torró. Ha complert amb el que afirma al pròleg, però li ha sortit un llibre interessant i diferent.

Per les seues pàgines desfilen el tractat del Pouet, els castells d'Ambrà,

Perputxent, Alcalà, Castells de Castells, Llutxent, Guadalest..., els quals encara es conserven bastant en peu -d'aquella manera, però donant testimoni encara-, les nombroses expedicions de moros i cristians, els moviments de Jaume I, la rebel·lió de 1276, fonamental per a les comarques nostres, i l'atac a Alcoi de 1276 -en el qual va morir Al-Azraq- i la "desfeta de la Canal", etc. Tot adobat amb les oportunes cites de les grans cròniques medievals catalanes per situar i interpretar correctament els fets.

Aventura i fins i tot hipòtesis sobre el vocabulari popular: als habitants de la Marina els diuen "blavets" perquè el nom d'Al-Azraq, senyor d'aquestes terres, vol dir "el blau" o "d'ulls blaus"; o per fer por els xiquets se'ls diu que vindrà no el "moro Musa" sinó el "Drac", nom sintètic i deformat del cabdill musulmà.

En definitiva, una bona aportació a la celebració del vuitè centenari del naixement de Jaume I, fundador del Regne de València. Li desitgem molt d'èxit. Se'l mereix.

Francesc-X Blay Meseguer

100 anys de socialisme a Gandia. 1907-2007.

Exposició commemorativa del I Centenari de l'Agrupació Socialista de Gandia.

Gandia, PSPV-PSOE, 2007

Certament, el llibre catàleg d'aquesta exposició és una fita commemorativa que té una especial significació per als militants del socialisme gandià, durant aquests darrers anys dirigits per Pepa Frau Ribes. Però també és alguna cosa més que això. Els coordinadors de l'exposició i de l'obra, Antoni Calzado Aldaria i Bernat Martí Pellicer, han aconseguit aplegar uns materials que constitueixen una veritable història del socialisme gandià, el qual, fins la Guerra Civil, va tenir un caràcter temperat que s'adeia amb el to globalment moderat de la política d'aquesta ciutat. Així doncs, el just homenatge a vells lluitadors i el

comprensible cultiu de l'ego col·lectiu, a la qual cosa contribueixen els pròlegs de José Luis Rodríguez Zapatero i Joan Lerna, es complementen bé amb les aportacions d'un grapat d'estudiosos, d'orientacions diverses, que s'han ocupat del tema al llarg de les darreres dècades.

Els inicis del segle XX i els moments fundacionals són estudiats per Eduard Frasquet, qui ja se n'havia aproximat en publicacions com *Ullal i Espai Obert*. José Luis López s'encara amb la premsa obrera (1927-1935) i Lluís Sevilla amb la participació sindical de les dones, així com amb les fites i els horitzons reivindicatius, simbolitzats pel Primer de Maig. Potser la novetat més notòria del llibre estiga constituïda pel treball de Bernat Martí sobre els socialistes en guerra. Un tema difícil que aconsegueix tractar amb habilitat, tot destapant alhora molts aspectes fins ara desconeguts. Precisament en un moment en què els socialistes, després de dures etapes de marginalitat, van donar tres alcaldes a la ciutat.

El llibre es tanca amb una crònica de la postguerra, realitzada per l'escriptora Àngels Moreno i un treball de José Antonio Piqueras de caràcter més especulatiu. Així mateix, es complementa amb un diccionari polític dels socialistes gandians (1907-2007) i un recull d'imatges i materials, molts d'ells inèdits. Confiam que la deficient distribució inicial pugui ser corregida i els exemplars arriben a un màxim d'interessats que, tractant-se d'una obra diversa, acolorida i completa, en poden ser molts.

Jesús E. Alonso

SOLER, Abel; SANCARLOS, Joan;
VIDAL, Toni

La festa del Xop al Palomar

(Aspectes d'una festa milenària, 64 pàgs.; De la mà d'un arbre, 46 pàgs.; Una ullada al passat, sense paginar) Ajuntament del Palomar, 2007. 3 volums

Més enllà del caràcter lúdic, de trencament de la tediosa i dura quotidianitat, les festes han estat –i són– una forma d'ordenar el temps, els cicles vitals i, a més, un símbol identitari que permet a les persones sentir-se part d'un grup. És evident que en els darrers anys, s'assisteix a un doble fenomen en relació a les festes. D'una banda, la massificació i vulgarització d'algunes que, convertides en un objecte més de consum de masses, han perdut el seu caràcter originari i específic. De l'altra, la desaparició –o l'estat de perill de desaparició– d'altres com a conseqüència de l'homogeneïtzació cultural que la globalització imposa. En aquest sentit, a partir de la publicació d'aquest llibre, la festa del Xop del Palomar s'assegura contra els perills d'aquests processos, ja que queda fixada, en tots els seus aspectes, per a la posteritat. I és així perquè el llibre es concep, no sols intel·lectualment sinó també físicament, en tres parts. En una, l'experimentat Abel Soler ens detalla, fil per randa, el cerimonial de la festa per a tot seguit indagar en els seus orígens etnogràfics, tot comparant-la amb altres festes de "l'arbre" del nostre àmbit cultural i d'altres indrets. Finalment, fa un recorregut històric de la festa del

Palomar, tot desgranant les diferents fases d'aquesta fins arribar a la forma actual. En una altra part del llibre, Toni Vidal ens aproxima a la festa a partir d'imatges, en blanc i negre i en color, fruit del seu treball i de la col·laboració de molts veïns que han cedit les seues fotos antigues, familiars, per aquesta publicació. Unes imatges que capten els detalls, expressions i sentiments, que, sovint, s'escapen en el relat escrit, històric o de creació. Finalment, Joan Sancarlos, amb cinc contes il·lustrats bellament per Toni Vidal, ens dóna la visió literària, subjectiva, de la festa, en què la llegenda i les contalles tradicionals –el mite– es barregen, a partir de l'experiència personal, amb la història.

I tot això en una acurada edició en què els tres llibres que conformen l'edició es presenten units amb una funda. A més, la selecció d'imatges i d'il·lustracions i l'ús d'un llenguatge entenedor fan d'aquest llibre un objecte destinat al gran públic.

En definitiva, un llibre que plasma la identitat de la festa del Xop no solament amb una mirada al passat sinó, i això és l'important, amb una projecció de futur, per tal com la festa del Xop dota al Palomar d'una identitat local en una societat cada vegada més diversa culturalment i ètnica i, per tant, esdevé un mecanisme per a lluitar contra l'homogeneïtzació cultural de què abans parlàvem.

Alfred Boluda Perucho

MAYORMO PÉREZ, Alejandro;
AGULLÓ DÍAZ, M. Carmen;
GARCIA FRASQUET, Gabriel (coord.)

Canviar l'escola, canviar la societat. IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana

CEIC Alfons el Vell i Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació (Universitat de València) Gandia, 2008. 425 pàgs.

La renovació pedagògica va ser el tema de les IV Jornades d'Història de l'Educació Valenciana (Gandia, 9 i 10 de novembre de 2007), organitzades pel CEIC Alfons el Vell i la Universitat de València. Les ponències i comunicacions van repassar històricament el paper de mestres i enti-

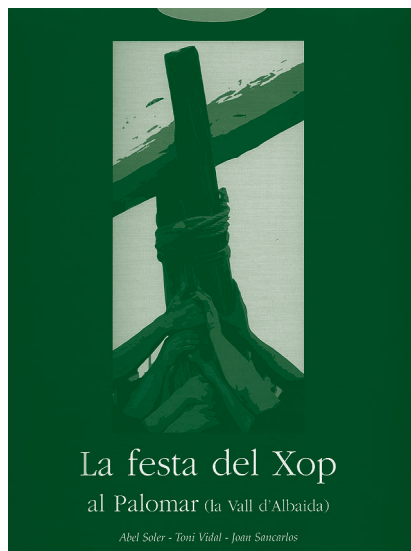
tats preocupades per introduir mètodes pedagògics que parteixen de la premissa que l'escola no és només una institució de transmissió de coneixements sinó també una eina de transformació social.

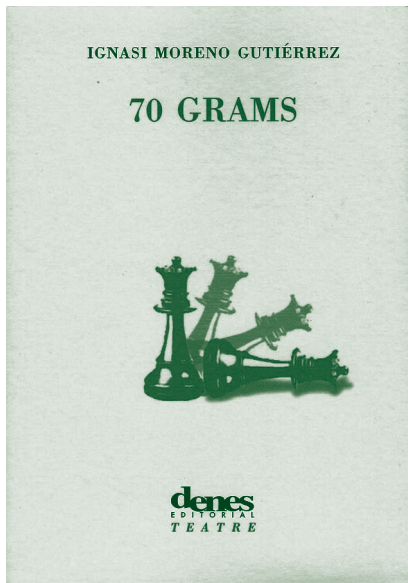
La primera ponència (Alejandro Mayor-domo i M. Carmen Agulló) dóna compte d'aquests intents des de finals del segle XIX fins a la Segona República, on la Institución Libre de Enseñanza i l'Escuela Nueva van reflexionar i posar en marxa noves propostes d'acció educativa. Les dues ponències centrals restants (Luis Miguel Lázaro i Àngels Martínez Bonafé) analitzen l'evolució que, després del franquisme, donarà lloc als moviments de renovació pedagògica tal com els coneixem avui dia.

Completen el volum diverses comunicacions i experiències de mestres i professors en actiu que contribueixen amb el seu testimoni a enriquir les possibilitats que ofereix la pedagogia per a construir una escola més democràtica, participativa i transformadora. S'hi expliquen experiències com les del Grup Embolc de professors de Filosofia durant els anys 80, la trajectòria del grup de treball Xucurruc en l'educació infantil o el treball que desplega l'Escola d'Estiu Marina-Safor, entre moltes altres.

La feina de renovació pedagògica continua en bona forma al País Valencià, malgrat l'onada neoliberal que assetja el nostre sistema educatiu. Precisament per això, la feina d'aquests mestres i professors és més necessària que mai, la seua experiència s'ha de transmetre a les noves fornades de docents que any rere any tenen en les seues mans la difícil tasca de formar els ciutadans del futur.

Marc Candela

.....

MORENO GUTIÉRREZ, Ignasi

70 grams

Editorial Denes, València, 2007
112 pàgs.

.....

Ignasi Moreno Gutiérrez és un autor teatral vocacional vinculat al món faller de Gandia. Com ens comenta en el pròleg Joan Muñoz, un dels històrics del teatre de la Safor, és, precisament, aquest fet el que li ha permès, a Moreno, estrenar amb la companyia Comuna Gàbia sis de les vuit obres que ha escrit. Amb *70 grams*, aquest escriptor de teatre afegeix al seu palmarés el Premi Micalet 2006 i consolida així una trajectòria prometedora.

L'acció de l'obra és mínima, per no dir inexistent. La protagonista, desdoblada en quatre veus dramàtiques marcades per l'edat i un punt concret d'inflexió vital, es diu Anna i té una vida ben corrent. L'autor ha sabut trobar la manera d'evitar-nos un extens monòleg i de fer completament factible la representació de l'obra –si tenim en compte que la seua companyia és *amateur*. Les visions gairebé contraposades de la realitat –de l'amor, del sexe, de la maternitat, del matrimoni– que té la mateixa dona en diferents moments de la seua vida són el tema de conversa

que sempre gira, però, sobre l'eix d'un altre personatge: Paco, que serà, és o ha sigut la parella d'Anna. El pes excessiu d'un Paco que no apareix a escena juga en detriment del potencial d'aquest diàleg dramàtic, que, en alguns moments d'àlgida comicitat lligada als temes sexuals, pot arribar a fregar la grolleria, si no està ben resolt a l'hora de la interpretació. Expressions com "cap de tots dos", algun "llur", algun "apaivagar" i algun altre "romandre" s'haurien de revisar per no deslluir la frescor i la qualitat remarcables d'una obra amb ànima.

Isabel Clara Moll Soldevila

.....

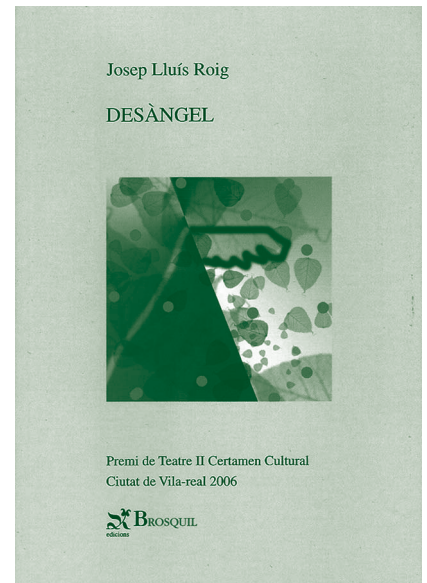
ROIG, Josep Lluís

Desàngel

Brosquil, València, 2008
78 pàgs.

.....

Així és el contingut del primer capítol de *Desàngel*, com una verda-dada martellada al cap. L'autor ens aboca una escena crua, dura, real, violenta, esfereïdora, carregada de matisos punyents, per endinsar-nos sobtadament en el món de l'anomenada violència de gènere. Després, sortosament, malgrat que l'atmosfera de l'obra no deixa mai de ser agra, espessa i hostil, el tema és tractat amb un caire molt menys explícit i més reflexiu. Fins i tot, l'autor ens deixa alguna esclatxa per albirar l'esperança. Una solució que, barrejada amb el perdó, els problemes de la immigració, amb l'acceptació resignada del destí i el desarrelament, sempre s'intueix roïna.

"Estem en aquest món per a sobreviure mentre siga possible... Jo ja no li demane res a la vida. Acabar-la dignament. Amb el mínim dolor possible. I que la meua filla pugua ser feliç... I ja li dic jo a vosté que la dignitat existeix, fins i tot, en la merda, amb perdó."

I com ocorre en la mateixa realitat on s'inspiren totes aquestes històries, a la fi, s'acaba donant-li la raó a Nabokov: no n'hi ha, de finals feliços. L'autor ens tanca, a poc a poc, les esclatxes abans obertes i ens torna a deixar palplantats i amb els peus enfonsats dins del tarquim de la vida.

Malgrat que *Desàngel* tracta un tema molt recurrent i comercial (dos mots no necessàriament pejoratius) en aquests darrers temps, malauradament per la seua actualitat, els maltractaments, en aquesta ocasió són abordats des d'una òptica molt treballada, enginyosa i captivadora per l'autor, que aconsegueix muntar una peça de perfecta fusteria teatral, siga per al llegidor o per a una, molt més que probable i delejada, futura posada en escena. Molt recomanable!

Aquesta obra va resultar guardonada amb el Premi de Teatre II Certamen Cultural de Vila-real 2006 i, a més a més, ha rebut el Premi de la Crítica dels Escriptors Valencians (impulsat per l'AELC).

Ignasi Moreno

Entrevista a Francesc Bodí

“L’avarícia immobiliària i la societat de consum són capaces de devorar la part més sagrada de la nostra identitat”

Francesc Bodí va guanyar el Premi Enric Valor de Novel·la per *El soroll de la resta*, una història sobre el buit existencial enmig del frenètic món que ens envolta i la mirada al passat per a buscar el punt on la vida podria haver estat diferent, potser feliç.

Si en *Havanera*, la seua novel·la anterior, emmarcava una història d’amor dilatada en el temps, en un espai entre salvatge i oníric, en *El soroll de la resta* retorna a escenaris propers. Per què la Vall de Gallinera?

Buscava un escenari on fóra possible perdre’s, aïllar-se, i la Vall de Gallinera me’l va proporcionar. A mig camí entre la muntanya i la mar, encaixada entre serres, la Vall em proveïa de paisatges de gran diversitat i bellesa en qualsevol època de l’any, que em servien de contrapunt en la vida del protagonista i a través dels quals podia caracteritzar la psicologia dels personatges. A més, podia resultar conegut a molta gent de les nostres comarques. La llegenda de l’Encantada, en aquest context, em permet evocar l’imaginari col·lectiu, connectat amb les nostres tradicions, i serveix per a contrastar l’aire mític i ancestral d’aquesta terra amb l’amenaça del PAI, que representa les forces anorreadores de l’avarícia immobiliària i la societat de consum, capaces de devorar la part més sagrada de la nostra identitat.

Un altre espai somiat en la novel·la és París. El seu protagonista, Àlex Bataller, s’hi perd...

És una ciutat a la qual vaig sempre que puc: la geografia urbana que descriu no està feta sobre plànol, sinó que procedeix de les meues experiències. Té una màgia especial, i a més era la ciutat del Maig del 68: Bataller hi va en el 74, i en aquell moment representava el progrés, la

intel·lectualitat, la llibertat, en oposició al clima asfixiant de l’Espanya franquista. Amb tot, té més importància com a escenari de la història d’amor entre els protagonistes. París representa la nostàlgia de l’amor perdut, de la joventut, l’espontaneïtat, el desig...

Contrasten aquestos dos espais, escenaris de vida, amb el de l’hospital, que obri i tanca la novel·la...

Tots els espais hi tenen una finalitat. Tailàndia, per exemple, representa l’exotisme i la falsedat del món de la publicitat, i el tsunami té molt a veure amb el tsunami interior que pateix el protagonista. I l’hospital és el lloc on s’atura el temps, on el malalt perd el contacte amb el món exterior i es passa la major part del temps sol, girant la vista arrere. El protagonista s’hi troba en una edat i en unes circumstàncies en què el futur ja no existeix, no hi ha ja projectes encisadors per complir, esperances: és el punt en què deixa de mirar avant per mirar arrere. Passat i futur són indrets impossibles, però ens determinen com som: la nostra personalitat és fruit de les nostres experiències, recordades o no, i també dels nostres desigs i projectes de futur. Això és el que significa la citació inicial de la novel·la.

Què simbolitza l’espill de l’armari de lluna? I l’operació matemàtica de la resta?

Simbolitzen el moment en què un s’enfronta a la pròpia mirada, nua, com si les pupil·les que hi ha reflectides pertanyerem a una altra persona, que ens mira i ens provoca amb preguntes molestes, com ara què has fet amb la teua vida o si no t’hauràs equivocat de tren. Però els ulls de l’altra banda, no convé oblidar-ho, són els nostres propis ulls, que ens miren estranyats. L’armari de lluna és el punt a partir del qual el protagonista comença a restar, a calcular quants abrics es comprarà encara abans de morir, quants Kleenex usarà. És la seua caixa de Pandora particular. I quan l’obri, s’atura tot, la fressa de la rutina es para de sobte, i aleshores el silenci creix de tal forma que pot arribar a sentir-se. Solament l’amor i els somnis li han donat esperança: són les úniques forces redemptores per al protagonista, les més poderoses. *El soroll de la resta* és, en realitat, una novel·la d’amor en la memòria.

M. Àngels Francés

.....

GÓMEZ, Francesc J.; PUJOL, Josep

Ausiàs March. Per haver d'amor vida

Barcino, Barcelona, 2008
389 pàgs.

.....

Els amants de la nostra poesia clàssica tenen motiu per a sentir-se afortunats amb la publicació del llibre *Per haver d'amor vida* (Editorial Barcino, 2008), una antologia comentada de trenta-tres poemes d'Ausiàs March, a cura de Francesc J. Gómez i Josep Pujol. Aquesta autèntica joia dels estudis literaris es proposa -i hi reïx- fornir el lector d'abundant i adient informació -dades històriques i biogràfiques, fonts i tradicions literàries identificables en la poesia marquiana- que li permeti gaudir d'una lectura plena, entenent com a tal aquella que ajuda a reconèixer tant els continguts lírics com els intel·lectuals en els versos d'Ausiàs March.

El fruit d'aquesta tasca és una excel·lent obra digna de ser emmarcada en la línia de la millor tradició erudita dels escoliastes clàssics. Tres són les característiques que singularitzen aquesta edició: la qualitat de la introducció, els davantals de cada poema i els comentaris. En primer lloc, l'extensa introducció ens presenta un Ausiàs March integrat en la vida cortesana reial, que és on s'estableix el cànon de la literatura vigent en el moment, sotmesa a diverses influències: la tradició de la lírica medieval provençal, francesa i italiana, els poetes elegíacs llatins (sobretot Ovidi), les eines per a l'anàlisi introspectiva de

la passió amorosa proporcionades per la filosofia escolàstica... Els autors hi fan també una temptativa de rastreig de la biografia del poeta -principalment la vida amorosa- en la seva obra. En segon lloc, els davantals demostren ser molt útils en la contextualització plena de cada poema. En tercer lloc, les notes que acompanyen els versos duen a terme una exhaustiva operació hermenèutica que no deixa paraula, expressió o frase sense la clàrícia pertinent: referències a la biografia, la història, tòpics literaris, influències... Tot allò que pugui aportar ajut per a la comprensió del text hi rep el seu comentari circumstanciat. Llegir aquest llibre constituirà, sens dubte, la millor preparació per a una relectura veritablement plaent de la poesia més genuïna d'Ausiàs March.

Ramon Carrió

.....

CHIRBES, Rafael

Crematorio

Anagrama, Barcelona, 2007
424 pàgs.

.....

Crematorio és una novel·la realista que mostra una realitat que tothom pretén ignorar. A Misent (nom fictici d'una comarca que ben bé pot ser la nostra) les històries que narra Rafael Chirbes fereixen, i més avui que la crisi de la rajola i del bric ha sobrepassat les dimensions del drama del Titànic, i el temps li dona la raó, a l'escriptor, quan vaticinava l'esfondrament del vaixell i clamava contra la inconsciència dels tripulants i els passatgers.

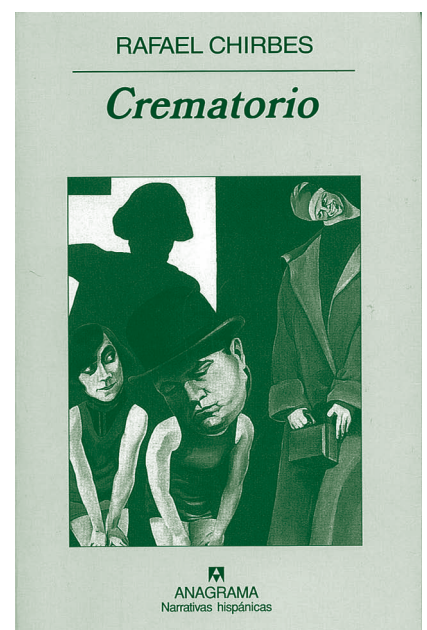
Crematorio, culminació de la ja extensa obra de Chirbes, està dotada d'una prosa admirable, escrita en castellà, per un escriptor valencià, de Tavernes de la Vallidigna, que ens reconcilia amb aquest idioma, el qual, no obstant exercir una tirania mediàtica sobre nosaltres, no deixa de ser un vincle de comunicació emocionant i proper alhora.

La novel·la de Chirbes és una de les majors expressions literàries, escrites

en llengua castellana, dels últims anys. *Crematorio* no és sols una novel·la sobre el formigó i el desvergonyiment que envolta el món de l'urbanisme desafortat. Va bastant més enllà. Són les reflexions sobre la condició humana les que aclaparen la narració, amb tantes visions com personatges té la novel·la. Entre ells Rubén Bertomeu, un constructor, arquitecte de carrera, que en el fons és un supervivent que enyora l'art que aprengué a l'escola i als museus, però, com a negociant, sempre anteposa els guanys inconfessables a l'ètica i a l'estètica arquitectòniques. El seu germà Maties, antic comunista decebut, a pesar de ser un senyoret, que a la fi es va dedicar a encantar serps, i Federico Brouard, un escriptor homosexual infectat per la sida, amic dels dos germans, orfe, amb penúries econòmiques, i pres dels neguits propis de l'ofici de lletraferit, en són alguns dels protagonistes principals.

Crematorio no és una novel·la coral, ans al contrari. Cada personatge viu i mor sol, i té una explicació individual per al món que ens ha tocat viure. Des d'una òptica col·lectiva, per a Chirbes, no millora l'escenari: antics negocis de droga, prostitució, i vés a saber si de tràfic d'armes, estan també a l'origen d'un boom immobiliari, que ara sembla que s'ha esvaït com el fum. Finalment, l'escriptor ens avisa que les paraules són transmissores de verí, i la cultura, una inútil pàtina que no impedeix a l'ésser humà planificar el mal.

Josep Bertomeu Moll

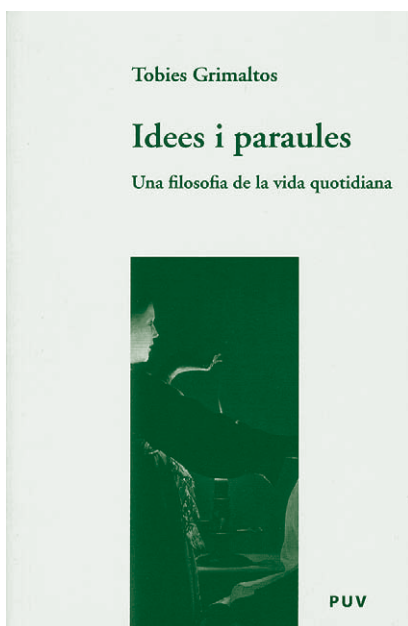
GRIMALTOS, Tobies

Idees i paraules. Una filosofia de la vida quotidiana

Publicacions de la Universitat de València, 2008. 149 pàgs.

Idees i paraules és un recull de textos breus que despleguen els records, reflexions i opinions de Tobies Grimaltos, professor de filosofia de la Universitat de València. Malgrat aquesta dedicació professional de l'autor i el subtítol explícit del volum (*Una filosofia de la vida quotidiana*) no estem davant d'un llibre de filosofia, sinó d'un assaig personal. Aquest filòsof analític explora la seua realitat interior i circumdant no tant des de la perspectiva de seua dedicació universitària com des de la convivència textual de l'argument i el dubte amb l'anècdota, la nostàlgia, la ficció i la confessió.

Però tot i no tractar-se d'un treball acadèmic, són evidents les petjades que hi deixa la disciplina analítica de l'autor en l'estil, els referents culturals i vitals, i la pròpia declaració d'intencions que els acompanya (al pròleg i al capítol "Per què escric?"). Una d'aquestes metes explícites és l'assoliment d'una prosa clara, lliure de les pedantesques pretensions que el propi Grimaltos denuncia d'altres autors i corrents. Una altra és fer compatible una concepció no relativista ("tradicional", a hores d'ara) de la veritat amb una actitud personal escèptica, que defuig l'empobridora solidificació de les pròpies

conviccions i prejudicis. Aquests objectius no esgoten les propostes del llibre (que inclou reflexions ètiques, identitàries, lingüístiques, etc.), però ens permeten jutjar-lo d'acord amb els seus propis paràmetres i concloure que el recull satisfà de sobres les expectatives que genera.

Emili Morant

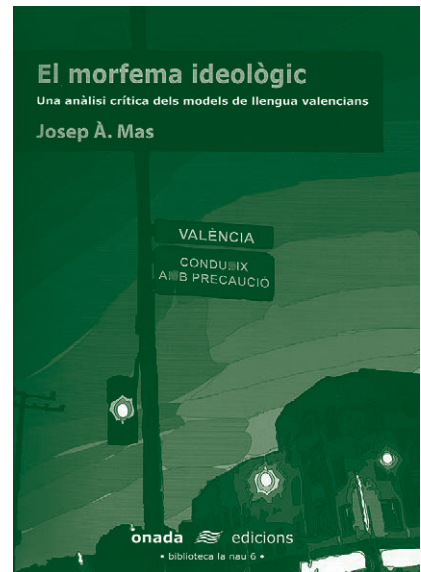
MAS, Josep À.

El morfema ideològic. Una anàlisi crítica dels models de llengua valenciana

Onada edicions, Benicarló, 2008. 228 pàgs.

De vegades hem sorprès un polític de la dreta més rànica fent servir la paraula "desenvolupar". De vegades ens hem hagut d'aturar uns moments abans d'etiquetar públicament el territori en què habitem com a País Valencià o Comunitat Valenciana en funció del nostre interlocutor. De vegades, i molt sovint, hem identificat un parlant com a seguidor d'una determinada ideologia només amb quatre trets lèxics o quatre tries morfològiques.

El morfema ideològic converteix en científiques totes aquestes intuïcions, tot proposant-nos una anàlisi sociodiscursiva del conflicte lingüístic valencià que dibuixa un ventall de models de llengua que adopten els parlants que van més enllà dels tòpics de catalanista o de secessionista. El llibre és l'extracte de la tesi de l'autor, *Ideologia i variació lingüística: anàlisi dels models de llengua oral en una sèrie documental de la televisió valenciana* que es pot llegir, en xarxa, a l'adreça <http://www.tdx.cbuc.es/>. La tesi parteix de l'estudi de la llengua oral utilitzada per testimonis de tot el territori valencià en una sèrie documental emesa per Punt 2. En la fitxa de cadascun d'aquests parlants, Josep À. Mas hi fa constar les dades biogràfiques bàsiques que es desprenen de les declaracions en el documental i les característiques del model de llengua que empra. Això genera, en conjunt, un corpus documental que permet l'autor traure conclusions sobre la relació entre el model de llengua utilitzat i el rerefons ideològic de la persona. Finalment, les opcions dels parlants d'aquest corpus es divideixen en sis: quatre, que configuren

els models de llengua oral amb una marca concreta pel que fa a la fidelitat o al desig de normalització lingüística en un sentit o en un altre. Serien el model secessionista, l'uniformista, el particularista i el convergent. Hi hauria un altre grup poblacional molt nombrós en què hi inclouríem els valencians que empen el vernacle, és a dir, el model de llengua transmés oralment i poc permeable a l'estàndard oral, i un grup indeterminat.

La sòlida base bibliogràfica que fonamenta l'estudi, al costat del mestratge indeleble de Miquel Nicolás, ens permeten d'anar estirant del fil de les diverses hipòtesis de la mà de l'autor, anar resseguint alguns dels conceptes principals de la sociolingüística i de l'anàlisi del discurs i gaudir d'un estudi acurat sobre un d'aquells temes que han esdevingut, de la Transició ençà, el taló d'Aquil les de la societat valenciana.

L'estudi de Josep À. Mas, però, parteix d'una visió, diguem-ne, desacomplexada de la societat valenciana, de l'intent d'un retrat objectiu que ens permeta entreveure estratègies d'actuació en matèria de política lingüística acostades a la realitat que tenim, tot partint de la base que, segons ens demostren estudis com aquest, la penetració de l'estàndard oral ha estat molt minsa, en números absoluts, a la societat valenciana.

El millor de l'estudi és, d'una banda, l'estructuració del raonament i, de l'altra, la redacció eficaç de l'autor que, tot i que no amaga la passió pel tema que és objecte de la tesi, aconsegueix una impecable distància necessària per reprendre determinades qüestions sociolingüístiques encara no resoltes a la societat valenciana.

Maite Insa

La pilota del segle XXI

El trinquet de Genovés és el primer adaptat a les exigències de les retransmissions televisives

A Genovés, comarca de la Costera, bressol de la pilota valenciana i de jugadors mítics com ara Paco Cabanes o Enric Sararol, és divendres, d'una nit freda i plujosa del mes de gener, i hi ha partida al trinquet d'escala i corda: els equips professionals de Pedreguer (León, Grau i Pedrito) i Sagunt (Colau, Dani i Nacho), s'enfronten en una decisiva jornada del Circuit Bancaixa, l'elit del nostre esport autòcton. Fins ací, cap cosa ressenyable. Però només entrar al trinquet l'aficionat troba sensibles diferències respecte d'un trinquet convencional: el recinte està pintat de blau i el pis és de color obscur. D'una altra banda, amb la partida començada, hi ha un altre factor diferencial que no passa desapercebut als aficionats més avesats: la pilota

fet importants adaptacions per acomodar el joc a l'espectador que està a sa casa. I no en són poques.

Basc francés i, més concretament, el de Baiona. Donar amb un to de blau adequat fou la primera dificultat. El color del pis també s'hi degué adaptar. Però els trinquets valencians tenen unes altres peculiaritats respecte d'unes altres localitzacions geogràfiques: per poder instal·lar-hi càmeres en els frontals, en la zona del dau, on hi ha rebot, i sota les grades, va ser necessari posar-hi vidres blindats; opacs per als jugadors, per no distraure l'atenció, i transparents per a les càmeres automàtiques, les responsables d'algunes de les repeticions més espectaculars,

com les acrobàtiques tornades dels escaleters. La il·luminació també va requerir diverses proves perquè havia de ser suficientment potent per garantir una bona imatge però s'havia d'ubicar de forma que no obstaculitzara sobretot els cops de volea, on el jugador ha de caçar pilotes plogudes del cel. Prèviament, s'hi feren proves a Baiona, amb una partida disputada per Fredi i Mesquita, entre d'altres jugadors, per provar el rebot en el vidre i el contrast de la pilota blanca a les parets blaves. Les proves, finalment, es traslladaren al trinquet de Genovés. Superats tots els in-

de baqueta (cuir de vaca) és blanca, en lloc de negra. Tot això i un munt de càmeres de televisió, una desena en total, i un nombrós equip de Punt 2, d'una trentena de persones, trafegant amunt i avall, ens ofereixen la clau: la interessant partida s'emet en directe pel segon canal autonòmic. A uns altres trinquets també s'hi fan retransmissions televisives. Però el trinquet de Genovés és el primer que ha

El projecte va nàixer de la mateixa televisió autonòmica. Després d'oferir aquesta possibilitat a diferents trinquets, l'alcalde de Genovés, Emilio Llopis, va assumir el repte en un moment en què l'Ajuntament afrontava les obres de creació del Museu de la Pilota a càrrec de l'arquitecte Javier Gironés, qui es va encarregar també de la complexa adaptació del trinquet al fet televisiu. El model: els frontons del País

convenients, l'11 de juliol del 2008 es va fer la primera partida. Mesos després, la partida dels divendres s'està convertint en una xicoteta tradició amb l'ambient, les travesses, l'assistència de públic i l'expectació pròpia de les grans partides de pilota. I l'al·licient afegit de ser partides retransmeses en directe. Això sí: el dia que fèiem aquest reportatge va transcendir que, per motius pressupostaris, RTVV havia reduït la periodicitat d'una vegada a la setmana a dos al mes. Una circumstància que fa que no tots els divendres, com fins ara, es pugui gaudir de la retransmissió d'un partit de pilota amb la conducció del periodista Josep Lluís Fitó i els comentaris del grandíssim expilotari Enric Sarasol, enriquits per un elaborat sistema d'estadístiques, de les quals es responsabilitza una part de l'equip, que permet saber el número de colps, la tècnica emprada, les errades, etcètera, de cadascun dels jugadors, entre d'altres detalls molt apreciats pels aficionats. Però també es té en compte l'espectador no iniciat i durant la retransmissió uns rètols van il·lustrant i explicant el ric i complex glossari de la pilota. Finalment, un escàner ubicat en un fons serveix per detectar la velocitat de la pilota, un detall

molt interessant per als paladars més exigents. Una darrera peculiaritat, més anecdòtica, és que uns membres de l'equip amb casc i escut transparent protegeixen els càmeres més exposats a les pilotades de la llotgeta i el centre de la pista. La resta és el mateix: la forma de jugar, l'estratègia, els colps, les apostes i la passió de la graderia. Fins i tot els aficionats que xafen per primera vegada el peculiar trinquet sofreixen un cert xoc davant la blavor de les parets i, sobretot, la blancor de la pilota, però s'adapten de seguida als canvis: en acabar l'escalfament dels jugadors i arribar l'hora de la veritat, tothom ha oblidat les singularitats del marc i es concentra en la partida i en animar el seu equip i els seus pilotaris preferits. I comparteix espectacle amb els espectadors que estan a sa casa o al bar. Un esport tradicional, genuí, però viu i adaptat als reptes del nou segle i a la necessitat de difondre'l a la resta de població valenciana. Cavallers (i senyores, que també van al trinquet), va de bo.

La pilota a les Comarques Centrals

A la comarca de la Costera, donat a la ciutat de Xàtiva, la capital, fa molts anys que la pilota no es practica, és Genovés la localitat que manté viva la tradició. En tot cas, el conjunt de les Comarques Centrals gaudeixen d'una destacable activitat *pelotari*. Així, a la Safor estan actius dos trinquets, a Bellreguard i Xeraco, bàsicament dedicats a la pràctica del raspall, modalitat que també es practica a Oliva, on també n'hi ha un, de trinquet, i on funciona amb èxit una Escola de Pilota. En projecte, segons la Federació de Pilota, la construcció a la capital de la Safor d'una Ciutat de la Pilota, amb un trinquet. A la Vall d'Albaida hi ha competicions

oficials de clubs, així com a l'Alcoià-Comtat, centrades en les modalitats de llargues i palma, molt semblants, però diferenciades per la forma de colpejar la pilota. Alcoi, Albaida, Benignàim, Benillup, Castell

poràdica, partides del circuit professional d'escala i corda. I no podem deixar d'esmentar el trinquet de Benissa, a l'interior de la comarca. En projecte, la construcció d'un nou trinquet, que es dirà Vistalegre,

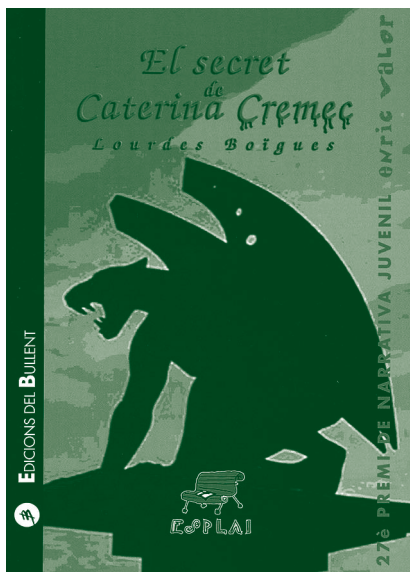

de Castells, entre d'altres, són algunes de les poblacions que posen la pilota a jugar. La població de Planes, a més, acaba d'inaugurar un trinquet. Més avall, a la Marina Alta, està l'antiquíssim trinquet de Dénia, a les falces del castell, on es practica raspall i, de forma es-

i que s'espera siga una de les millors instal·lacions per a la pràctica del nostre esport. L'autèntica pedrera de Pedreguer, i el seu equip professional d'escala i corda, n'és una altra referència.

Xavier Aliaga

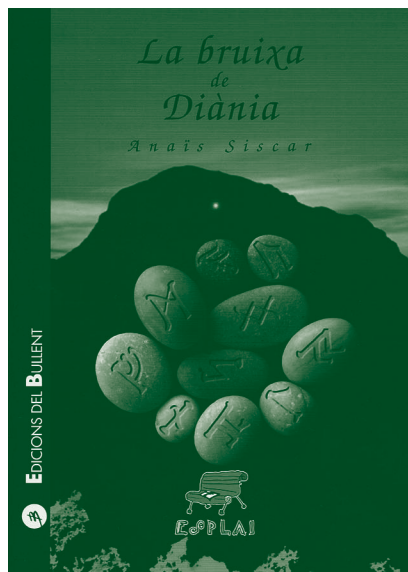

BOIGUES, Lourdes

El secret de Caterina Cremec

27 Premi de Narrativa Juvenil Enric Valor

Edicions del Bullent, Picanya, 2008
Col·lecció Esplai, núm. 40. 176 pàgs.

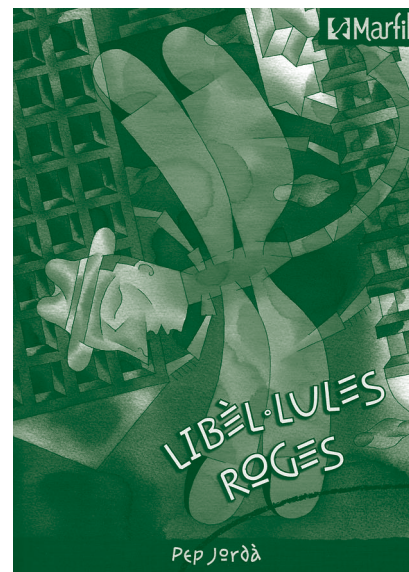

SISCAR, Anaïs

La bruixa de Diània

Col·lecció Esplai, núm. 41

Edicions del Bullent, Picanya, 2008
128 pàgs.

JORDÀ, Pep

Libèl·lules roges

Col·lecció Autors d'Ara

Ed. Marfil, Alcoi, 2008
104 pàgs.

Dues dosis de misteri i una proposta de realisme

El misteri torna a estar de plena actualitat en la narrativa juvenil. Si la febre *Harry Potter* va recuperar la fantasia màgica fa uns anys, ara la sèrie *Crepuscle* ha retornat a la palestra els éssers de la nit. Lourdes Boigues, una escriptora saforença que comença a acumular una bibliografia gens menyspreable, va merèixer el premi Enric Valor de Narrativa Juvenil l'any 2008 per l'obra *El secret de Caterina Cremec*, una trepidant història de vampirs. La protagonista de la narració, una jove vampiressa romanesa, arriba a la ciutat de València escapant del seu ambient natal, buscant reprimir la naturalesa que l'empeny a matar. Intentant evitar espills, càmeres fotogràfiques i llum solar, i ajudada per un fidel servent home llop, intenta fer una vida normal. Tanmateix, la jove vampiressa no només haurà de lluitar contra la seua naturalesa, sinó contra els qui pretenen eliminar els de la seua espècie.

Des de la Marina ens arriba una altra novel·la de misteri, d'ambientació i títol esotèrics, però amb rerefons de novel·la històrica. Es tracta de *La bruixa de Diània*, de la jove Anaïs Siscar. En la seua *opera prima* l'autora ens explica la història de tres generacions de dones d'una mateixa família que lluiten per sobreviure en un poble mariner. Pel seus cabells rojos -d'ascendència irlandesa- i el seu coneixement de la natura, aquestes dones viuen la postguerra acusades de ser bruixes, i hauran de patir la incomprensió i l'odi d'una societat temerosa, i encara envoltada de misteri i secretisme. Es tracta d'una història narrada amb passió, misteri i grans dosis de romanticisme, elements que donaran a la majoria de joves de les nostres comarques raons suficients com per a no deixar el llibre fins l'última pàgina.

I finalment també trobem el recull de contes *Libèl·lules roges*, de l'alcoià Pep Jordà. El recull porta el títol del

primer dels contes, però està format per tretze narracions més, sense cap element distintiu que les unisca. Es tracta d'un seguit d'històries protagonitzades per personatges diversos -que no comparteixen cap tret comú-, en diferents moments vitals. Jordà elabora una prosa que recorda poderosament al cinema realista, tant per les descripcions acurades en les accions dels personatges com per la manca de salts en el temps.

Aquest recull de contes es distanciació del gènere juvenil, i requereix de cert ofici de lectura; la proposta de Jordà va més enllà d'oferir-nos simples històries amb un plantejament pla. *Libèl·lules roges* demana del lector que atribuisca a cadascun dels relats la seua pròpia interpretació.

Marta Insa

.....

RÚBIO I FANDOS, Anna

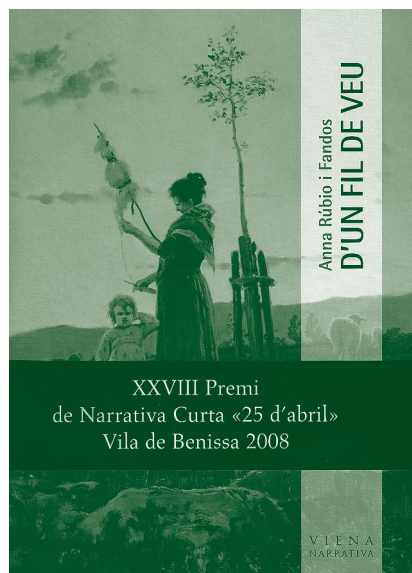
D'un fil de veu

Ed. Viena, Barcelona, 2008. 179 pàgs.

.....

El premi de narrativa de Benissa del 2008 arreplega un conjunt de contes molt breus que han estat gestats en un taller d'escriptura creativa, com explica l'autora del llibre. Aquests contes tenen com a personatges individus d'una societat actual, que podem reconèixer de moltes pel·lícules, sèries de televisió o d'experiències de la vida moderna i urbana. Que l'autora haja emprat hòmens i dones per a les narracions seria del tot irrellevant si no fóra perquè hom pot intuir que per a cada sexe hi ha determinat una manera d'actuar. Per als masculins, gran part dels hòmens no acaben ben parats de les situacions que es conten: són malvats; altres han estat dolents en un altre temps i ara viuen en una mena de càstig a la vellesa; uns altres es malven, etc. Mentre que pel que fa a les dones, aquestes són les que han hagut de patir les conseqüències masculines d'alguna forma i se'n revengen, al remat, bé amb accions directes, bé amb accions més simbòliques; fins i tot són tractades més benèvolament, còmicament, en situacions femenines més que estereotipades.

Aquest recull es fa agradós de llegir; en conjunt són històries molt dinàmiques on predomina molt el diàleg, i fins a cert punt desenfadades, sense gaires pretensions, per allò d'arreplegar segons quins tòpics: les dones divorciades que espian un ex, la reportera de la premsa del cor que fa el que siga per aconseguir una exclusiva.

D'altres són més simbòliques i sentides, "Passejada primaveral de l'Hades" o "La flor del lliri blau". Tanmateix, hom pot notar que el llibre no està ben acabat de polir, tècnicament, estilísticament i lingüísticament. Bé perquè ho ha dit l'autora o no (que ha estat part d'un taller d'escriptura creativa), hom hi reconeix elements poc semblants en alguns contes, com el de les monges que van a Londres, o el del gat i les vides; pel que fa l'estil, hom pot notar descripcions massa detallades per a accions massa puntuals, o l'ús de tòpics que si bé hom no hauria de retreure-hi res, tanmateix són massa evidents: la cafeteria amb els finestrals per a donar el to romàntic, la dona fatal que va a lligar a un bar, etc. Al remat, pel que fa a la llengua, i açò no és aplicable a l'autora, sí que es troba a faltar la revisió del corrector per les faltes que hom pot detectar en el llibre.

Josep Vicent Cabrera

.....

BONONAD, Francesc

cotxes nous, cotxes d'ocasió, cotxes de quilòmetre zero

El Cep i la Nansa edicions, Barcelona, 2008
99 pàgs.

.....

No esperàvem que quan a penes havíem tingut temps per analitzar si les *emprentes en la neu* eren de sabates esportives, sandàlies, botes altes o d'un peu descalç, aparegués en la circulació aquest catàleg de l'automòbil. No era previsible. Clar, que no era previsible perquè ignoràvem que Francesc Bononad havia visitat durant llargues estades els concessionaris de cotxes per fabricar aquest monovolum ben potent, d'espai reduït i disseny d'avantguarda.

Ara, però, he d'avisar-vos que quan pugem en aquest monovolum i us col·loquem a la graella d'eixida, haureu de tenir en compte que en el manual d'instruccions el seu pilot ha fet l'advertència següent: "El que engegue ara no sé si és poesia, assaig, narrativa, prosa poètica o poema en prosa, que tant és, poesia assagística o assaig amb ritme sense rima, que tant se val; ni tan sols sé si més aviat són cotxes de tracció animal que no vehicles a motor, que tant em fa. Voldria, això sí, que aquells que pugem als meus *autos* -dissipacions de tot xassís estable-, aprofiten la fricció de les formes i dels continguts per a experimentar una sensació amortidora, dilatòria, la prudent i retentiva reducció de marxés".

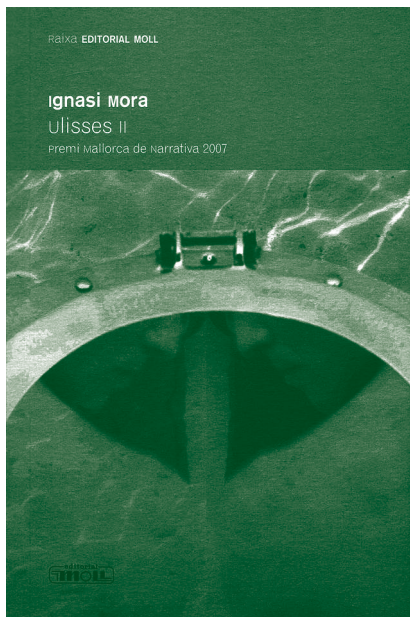

Quasi tots els textos estan impregnats d'una ironia latent, d'un sentit de l'humor constant que en la mateixa línia que *emprentes en la neu* esdevé negre de vegades i sorneguer d'altres, sarcàstic, cínic o surrealista. Amb tot, el que està clar és que l'escuderia Francesc Bononad ha apostat pel joc, la diversió i el sentit faceciós, tant en el llenguatge com en la forma, i que aquestes característiques es manifesten per tot arreu, des dels títols fins als peus de pàgina, des de la solapa de la portada fins a la contraportada. El conductor-enginyer es diverteix amb una permanent recerca de paraules noves, d'elaboració de combinacions xocants amb mots compostos o neologismes marca de la casa i, al capdavall, les seues anotacions estan connectades amb la realitat cultural, social, virtual, cinematogràfica i televisiva present i passada, tant des del compromís com des de l'escarni. Així que el plaer, la literatura i el divertiment suren per tot arreu en aquesta exòtica, acurada i fantàstica carrosseria.

I acabaré advertint-vos una cosa més. Aquest monovolum nou, d'ocasió o quilòmetre zero, és un intent ben lloable d'endinsar-se, sense cap vacil·lació, entre les paraules d'aquell geni polonès anomenat Wiltod Gombrowicz que deia: "crec que l'art hauria de mantenir-se al marge dels eslògans i buscar els seus propis camins més personals. En les obres d'art, el que més m'agrada és aquella desviació misteriosa que fa que l'obra, tot i que s'adhereix a la seva època, sigui tanmateix producte d'un individu isolat que viu la seua pròpia vida". L'art ha de ser, doncs, un destructor dels conceptes actuals en nom de conceptes "venidors".

Doncs això, un monovolum original i diferent que cal disfrutar.

Rafa Gomar

MORA, Ignasi

Ulisses II

Ed. Moll, Palma, 2008. 192 pàgs.

Tot i no haver viatjat mai en creuer, és fàcil imaginar que es tracta d'un escenari ricament contradictori. Fugaç però perdurable, aïllat però col·lectiu, capaç d'unir desconeguts instantàniament i desunir companyonies mil·lenàries; el viatge geogràfic i l'interior, l'arribada a port i el trajecte. És, per tant, un context idoni perquè els personatges que viatgen a bord de l'Ulisses II es vegin immersos en la contradicció, la incertesa, l'inesperat.

Fermí, quan s'ha despertat aquest matí a la seua cabina, no recorda res del seu passat, però sorprenentment es troba ben còmode en aquesta situació i en aquesta nau, on no cal ser ningú per viure-hi intensament. Amb la prudència que requereix la present tessitura, anirà recaptant la informació necessària dels altres viatgers per saber certes coses de si mateix, del motiu del viatge, del rumb de la nau. Ben prompte s'adonarà que aquell no és un buc convencional, on res és el que sembla, on no es pot confiar en ningú, ni tan sols en el capità.

La novel·la se cenyeix a unes vint-i-quatre hores, que acabaran d'una manera tan anormal com el propi creuer. En tot cas, hem de pensar que el nucli de la narració no es troba al desenllaç, certament desorientador, sinó en la ruta que

segueixen els personatges a l'interior del vaixell. Indefugiblement, la nostra mirada se centra en l'atrocitat, la morbositat, la fredor descarnada que traspuen els passats i presents dels personatges, que actuen sota la més natural de les impunitats. La sèrie de perversions que es passegen per aquest creuer mediterrani troben dins l'Ulisses II la intimitat que esperaven, o almenys aparentment. Fermí se'ls trobarà de cara i sense poder fugir-ne, mentre la seua amnèsia i els misteris que sembla ocultar deixaran pas a tota una reflexió dialogada sobre les relacions humanes, verament inhabitual. Ignasi Mora ha sabut construir una història desconcertant, no apta per a ments sensibles, que deixarà les nostres conviccions tan a la deriva com el propi vaixell.

Joan Manuel Matoses

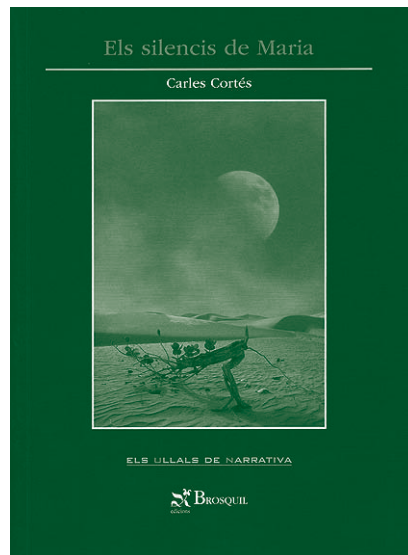

CORTÉS, Carles

Els silencis de Maria

Brosquil, València, 2008. 222 pàgs.

Amb la novel·la *Els silencis de Maria* Carles Cortés tanca un cicle que s'obrí amb *Veü de dona* (2001), continuà amb *Marta dibuixa ponts* (2005), i el situa com un narrador capaç d'oferir un univers

propí on la dona ocupa un paper central. La seua és una visió de la dona que, al llarg de les dues novel·les anteriors, sorgeix sempre del conflicte intern i el desajust amb l'entorn, l'ombra del qual es perllonga fins el punt d'obligar-les a abonar un peatge al llarg de les seues vides –ja siga per considerar-se filla il·legítima o haver sofert una violació en l'adolescència, en les primeres novel·les, o pel fracàs sentimental i la renúncia a la filla, drama que travessa l'argument de l'última novel·la.

Amb una estructura àgil –l'ús alternat dels *flashback*– dos personatges, Hèctor i Laura, barrejaran passat i present des de les entrevistes que ambdós mantindran per aclarir la mort de Maria. I alhora omplir els "silencis" que han bastit la seua existència. Des d'aquesta òptica s'obri una incògnita que acabarà resolent-se a mesura que Laura vaja llegint les cartes d'aquesta escrites a Dubai. La inadaptació als costums d'aquest país àrab justificarà el retorn a Alacant i, malauradament, l'abandó de la filla, fets que arrossegatà com un llast en forma d'alcohol en la nova etapa de la seua vida en casar-se amb Hèctor i tindre una nova filla, Sandra.

Hi ha una recerca de la "veritat" de la mort de Maria que la justícia atribuirà a Hèctor, que se sentirà forçat a "pagar" la culpa per haver-la maltractada, però, sobretot, dels "silencis" que al final acabaran omplint-se de sentit.

En el fons la novel·la ve a ser un contrast entre la rêmora del passat dels protagonistes Maria i Hèctor, farcit d'unes contradiccions –la mala consciència de la dona per haver abandonat la seua filla a Dubai i de l'home per imitar la conducta agressiva del seu pare– que els abocarà a l'autodestrucció, i l'expectativa pel present de les dues joves, Sandra i Laura, acarades al futur sense prejudicis, disposades a cercar la pròpia identitat per dolorosa que aquesta siga.

En relació amb els seus textos anteriors, Carles Cortés aporta amb *Els silencis de Maria* una complexitat moral que enriqueix els personatges amb lluites internes, sotmesos a la penitència dels errors, sense cap possibilitat de contrició, incapaçs de variar un destí només redimit pel coratge de les dues joves per assumir la veritat fins les últimes conseqüències.

Jordi Botella

WORLD MUSIC A LA SAFOR

El concepte *world music* –o músiques del món– fou ideat pels crítics anglosaxons per definir aquells estils musicals que no els hi eren propis. Front al concepte més simple de música *folk* o música tradicional, la *world music* englobaria tot allò que no forma part dels moviments musicals de masses (*pop, rock, jazz...*) però que, en molts casos, es troben influenciats per aquests, tot i que mantenen uns estrets lligams amb les cultures pròpies del territori on es desenvolupen. Darrerament, aquestes músiques estan tenint una presència important als festivals més prestigiosos i, en certa manera, estan guanyant-li terreny a les propostes més globalitzadores. Són, en definitiva, una magnífica plataforma per donar a conèixer les particularitats culturals de col·lectivitats habitualment ignorades. Exemples ben pròxims com els de Kepa Junkera, Carlos Núñez o Miquel Gil, en són una mostra. Però, si ens anem un poc més lluny, hi ha un cas paradigmàtic com és el dels *Sigur Rós*, un grup d'Islàndia (un país amb poc més de 300.000 habitants), que canta en islandès i que ha venut més de 2 milions de discos arreu del món. Aquest fenomen, que en alguns àmbits es pot interpretar com exòtic, hauria de convidar a l'optimisme a tots aquells artistes que no formen part del *mainstream* musical i que, afortunadament, cada cop en són més.

Ací, a la Safor, s'han produït en els últims temps dos destacables i arriscades contribucions musicals, en format de CD, que podríem englobar dintre d'aquest concepte de *world music* i que, de ben segur, ens haurien d'alegrar a tots els qui, més o

menys, mantenim un cert compromís cívic o intel·lectual amb la nostra cultura: per una part, el destacable treball del grup *Dolçainers i Tabaleters de la Safor*, amb un disc en directe que commemora els seus 20 anys d'existència; per altra banda, el magnífic enregistrament del gandià Carles Dénia que, amb el seu CD *Tan alta com va la lluna*, està assolint uns destacables nivells de crítica i de difusió als mitjans especialitzats.

20 ANYS DE DOLÇAINA I TABAL EN DIRECTE

Si la paraula entusiasma, de vegades, s'utilitza per descriure, de manera cortés o elegant, treballs i actituds que no tenen una excessiva pretensió creativa, en el cas del grup de *Dolçainers i Tabaleters de la Safor*, aquesta paraula serveix per reafirmar la perseverança, l'obstinació i la fidelitat a una música, a una tradició, a una cultura. El grup és, des de fa 20 anys, el referent més important que té la comarca amb la música tradicional. Dels seus inicis –en una època en la qual parlar de dolçaina i tabal era quasi com parlar d'arqueologia– fins a l'actualitat, la tasca mampresa pel grup ha donat uns fruits molt saborosos i gratificants. Efectivament, com diu el títol del seu CD, han estat 20 anys de dolçaina i tabal en directe. En directe amb la festa, amb el carrer, amb les persones. I això ho podem comprovar i escoltar al disc, un disc arriscat per un doble motiu: primer, pel propi fet d'haver estat enregistrat en directe i, segon, per haver triat un repertori no excessivament popular i on predominen les obres d'autors

que avui dia són considerats mestres en la composició de la nostra música, com ara Xavier Richart o José R. Pascual i, fins i tot, amb aportacions de compositors locals com Jacobo Ferrer o Josep Basset, autor de la rumba *Ventall obert*, d'una frescor impressionant. Dirigit pel mestre Hipòlit Agulló, aquest doble risc assumit pel grup ha pagat la pena. Escolteu-lo. És fresc i càlid alhora. I honest.

CARLES DÉNIA i la Nova Rimaire · *Tan alta com va la lluna*

CARLES DÉNIA, L'EXPERIMENTACIÓ CONSTANT

La trajectòria musical de Carles Dénia és, com a mínim, singular. Criat amb el *rock*, va créixer musicalment i professionalment amb el *jazz*, per després apropar-se discretament al flamenc i parar-se, per ara, a prop de la nostra música. Paral·lelament, abandona el seu instrument de tota la vida –la guitarra– i el canvia per un altre instrument més delicat: la seua veu. Una veu trencada, *aflamencada* –amb records del millor Manolo Caracol– i que ha estat una sorpresa per als qui seguim el treball del mestre Dénia. A *Tan alta com va la lluna* podem trobar cants de batre, malaguenyas, marinerias, boleros, en fi, el bo i millor dels ritmes d'ací. Però ho podem escoltar amb una riquesa instrumental i amb uns arranjaments impressionants, que li han valgut el reconeixement unànim de la crítica especialitzada. No debades, la prestigiosa revista *Enderrock* ha premiat *Tan alta com va la lluna* com el 3r millor disc de música tradicional del 2008 i el programa *Discòpolis* de Radio 3 –un emblema de la *world music*– l'ha considerat una de les sorpreses musicals de l'any. I d'això, els saforencs, n'hauríem d'estar contents.

Eudald González

Dolç Tab Jazz

Carrera de galls

Ajuntaments de Pedreguer, Ondara i Dénia i Associació Cultural Ocell, 2008

La música popular passada pel filtre elegant del jazz i l'instrument dels nostres carrers i festes, la dolçaina, elevada als altars fins ara reservats a unes sonoritats determinades. Dolç Tab Jazz va trencar fa temps amb els tabús musicals i va combatre l'elitisme amb una proposta encisadora que va captivar crítics i profans. En *Carrera de galls* l'envit es referma i el grup consolida l'aposta per la riquesa de les tradicions musicals amb un treball on el contingut del cançoner popular valencià furta el protagonisme als estàndards del jazz.

En aquesta nova aventura musical, perduda la modèstia inicial que presentava Dolç Tab Jazz com a "projecte", els membres del grup han comptat amb la col·laboració d'una veu càlida, de dolçor infantil i, alhora, matisos inflamats de *soul*. En els temes *Mareta* i *La beata* la dolçaina viu un idil·li especial amb la cantant Eva Olivencia.

D'una altra banda, en *Ramonet i Conversa*, una composició de Kiko Berenguer, aquest saxofonista xabienc i el dolçainer Josep Alemany, ànima de Dolç Tab Jazz, es repton en un duel cordial que acaba en bona amistat i que, en certa manera, suposa el reconeixement del potencial expressiu de la tradicional xirimita.

Tanmateix, malgrat l'èxit aconseguit pel grup amb el seu primer enregistrament *-In-fusió* (2004), amb la independent

Cambrà Records- i la qualitat de la nova proposta, sobta que aquest segon treball no haja rebut el suport de cap discogràfica i l'edició, esperada llargament i contínuament ajornada, s'haja d'agrair a tres ajuntaments de la Marina Alta -Pedreguer, Ondara i Dénia- i a l'Associació Cultural Ocell.

Però, per damunt dels entrebancs de l'acomodada i previsible indústria discogràfica, *Carrera de galls* ha aconseguit eixir al mercat i Dolç Tab Jazz -Josep Alemany, Josep Pastor, Carles Carbonell, Miquel Asensio i Carles Llidó- torna a delectar un públic incondicional amb set temes nous on els sons populars ballen sobre la base rítmica del jazz.

Francesca Cortés

Miquel Francés, direcció
Albert Montón, realització
Tomàs Bordera i Albert Montón, guió

Fontanars, el naixement d'un poble

Una producció de la Universitat de València - Taller d'Audiovisuals per a l'Institut d'Estudis de la Vall d'Albaida, amb el patrocini de Caixa Ontinyent

Durada: 34 min. aprox.

L'any 1927 naixia el poble més jove de la Vall d'Albaida i, amb l'objectiu que no es perdera la memòria dels darrers testimonis que, en la infantesa, visqueren de prop el naixement de Fontanars, ha vist la llum aquest dvd produït per la Universitat de València a proposta de l'IEVA.

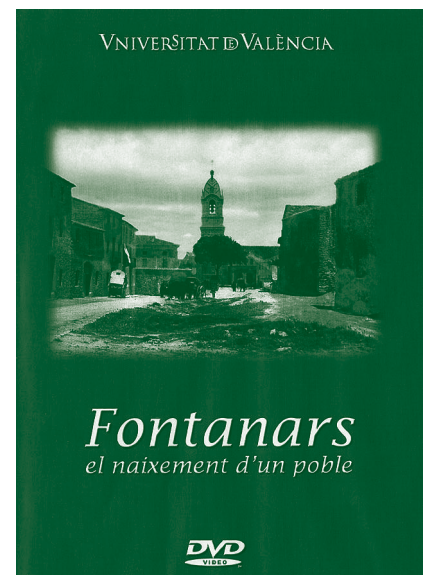
Fruit de deu anys de treball, el documental reconstrueix la història del lloc mitjançant un narrador en *off*, la intervenció de persones vàries i un bon nombre de fotografies i dibuixos de l'època que ens permeten fer-nos una idea de com anà el procés de segregació de la partida dels Alforins respecte del terme d'Ontinyent.

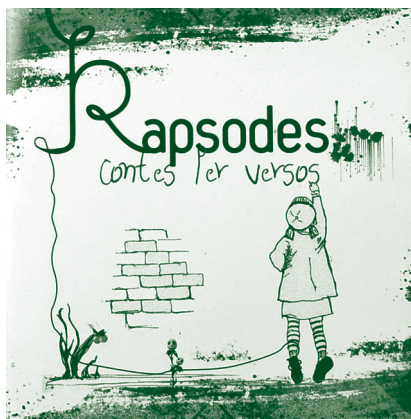
Històricament, els Alforins havien estat un territori de frontera amb Castella que constituïa un corredor entre muntanyes cosa que feia sovintejar la inseguretat i que fóra escassa la població. Amb tot, el punt d'inflexió és la construcció, a redós del XVII, d'una església-ermita al voltant de la qual començà a aplegar-se la població fins arribar vora als 1.100 habitants a mitjans del segle XIX.

Situada a 20 km de la vila d'Ontinyent, l'expansió de la pedania de Fontanars pren una embranzida forta a partir de la segona meitat del XIX en què començà una llista llarga de reivindicacions de serveis tant de caire administratiu (servei de correu, escola, atenció sanitària, seguretat, cementeri, etc.) com eclesiàstic (batejos, matrimonis, soterrars...) amb vista a no haver de dependre contínuament de la vila i que el consistori ontinyentí correspongué lentament i amb impediments i treballs.

Quant al motiu de la segregació, l'arxiver d'Ontinyent apunta dos factors, un és l'assenyalat respecte la situació precària dels veïns de Fontanars i, l'altre, que hi hagués propietaris grans que espentaren els veïns, ja prou ocupats en guanyar-se el jornal, perquè donaren la cara en les demandes d'independència; que es materialitzaren en una petició formal el 1924, que no tingué èxit, i en una segona el 1926, redactada per l'advocat ontinyentí Paco Montés i defensada pel comte de Salvatierra a Madrid, que sí que fou aprovada pel govern de Primo de Rivera.

Josep Andrés

Qui subscriu aquestes ratlles intentarà, a partir d'aquest número, mantenir informats els lectors sobre les novetats discogràfiques, en especial les produïdes o participades per artistes vinculats amb el nostre entorn més immediat. No sense deixar de reconèixer la tasca feta fins ara i el bon fer del company Josep Andrés, sobre els paràmetres del qual basarem, d'entrada, la continuació d'aquesta secció de *Músiques*. Així, i per seguir el model, recomanem la visita d'algunes webs on trobareu agendes de concerts i altres notícies: entreu al portal del COM, Col·lectiu Ovidi Montllor de músics i cantants (www.musicaenvalencia.org), o visiteu www.lallum.org/ (un "Portal de música feta al PV").

Val a dir que la moguda de concerts dels nostres grups no té aturador: mentre hi haja gent que cree, sempre hi trobarà públic. Si voleu a contracorrent, però es fa camí: la presentació del CD recopilatori *Tirant de Cançó* ha recorregut ciutats com Alcoi i Gandia, amb actuacions del socarrat Feliu Ventura o dels alcoians Arthur Caravan i VerdCel. El *Tourbolet Show 2008* (www.tourbolet.com), primer festival itinerant de rock creat per grups valencians, ha comptat amb Gàtaca i El Corredor Polonès, tots dos d'Ontinyent, entre d'altres. I la *Gira 2008* que organitza Escola Valenciana (www.escolavalenciana.com) i que per tercer any consecutiu ha repartit músiques en directe de tots els estils per 22 escenaris, com ara Albaida, Cocentaina, Beniarjó i Beniarbeig, tot superant els 20.000 assistents. Fruit d'aquest festival itinerant s'ha editat el disc *La Gira 08, el Disc de la Música en València Vol. III*, que inclou una mostra dels artistes participants, entre els quals La Gossa Sorda i els Lilit i Dionís de Pego, els Desgavell i els Paral·lel 84 d'Oliva, els Atzukak i els Odi de la Vall d'Albaida i els Amanida Peiot de la Safor. Un disc per estar al dia del que es cou a casa nostra.

I més iniciatives que s'han presentat darrerament: l'exposició *Cançoníssima* de discos vinils, al centre Octubre de València (http://www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=3000934), per commemorar el 50è aniversari de l'edició del primer disc de cançó moderna en la nostra llengua (Germanes Serrano, 1958); l'aparició del llibre *62 poemes a Ovidi* (Montllor), editat per Brosquil; *So de sons*, un nou circuit musical arreu de les comarques valencianes amb l'objectiu de trobar nous valors emergents, impulsat pel COM i Acció Cultural (ACPV); i *Amplifica't*, un concurs de música en valencià que pretén servir d'altaveu a nous grups de l'escena valenciana, impulsat per Joves d'Acció Cultural (www.myspace.com/amplificat).

I destaquem tres discos més.

Eva Dénia és un luxe al nostre país. Filla de Gandia, aquesta filòloga i professora canta jazz, bossa-nova, tradicional o el que calga. Ara acaba de traure un nou disc, *Toujours Brassens* (Comboi Records), dedicat al gran *chansonnier* francès Georges Brassens, del qual és una especialista i una enamorada. I això és el que es nota en cada interpretació. Fidel a l'original però aportant la seua calidesa i sentiment, Eva Dénia ha recorregut França i altres llocs d'Europa fent-se valer. Cançons eternes. Vigents. (<http://www.myspace.com/evadenia>).

Rapsodes és una formació que practica el Hip-hop. Són 4 membres i provenen del Camp de Túria. Han tret *Contes per versos* (Més de Mil Records), un interessant disc que s'endinsa en un dels gèneres menys practicats en valencià, però que ara sembla que es va corregint. El títol, inequívocament "pervers", juga amb la filosofia del grup: sense pèls a la llengua, canyers quan toca, divertits sovint i amb un joc de veus que guanya més quan s'afegeix la companyia femenina (<http://www.myspace.com/rapsodes>).

Carles Enguix és un cantautor valencià de llarg recorregut i amb inquietuds de bluesman però a qui no li fa ois tocar altres registres. Darrerament ha publicat *A tres quarts de cinc* (Cambra Records) amb la formació 03 que l'acompanya (pianos, baix, bateria, i ell a les guitarres, harmònica i veu). Escriu cançons rebels, de denúncia social, però té espai pel racó sentimental. I hi inclou una versió molt particular del clàssic "La casa del sol naixent" (www.carlesenguix.com).

Jesús Prats

Poesia recent

AA.DD.

Ponts de paraules
Encontre de poetes d'Alcoi
Homenatge a Joan Valls i
Ovidi Montllor

Ed. Amics de Joan Valls. Alcoi, 2008

BARBERÀ, Elies

Aixàtiva, Aixàtiva

Ed. Bromera, Alzira, 2008

LLIBERÓS I CUBERO, Susanna

Cel·les

Ed. Viena, Barcelona, 2008

PASCUAL, Teresa

Rebel·lió de la sal

Pagés Ed. Lleida, 2008

PIERA, Josep

Monodia de l'absència i

La sonrisa de la hierba y otros
poemas

(edicions bilingües)

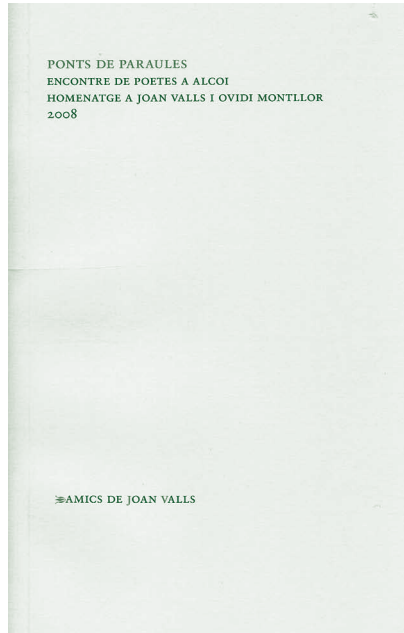
Editorial Denes, Paiporta, 2008

PRATS, Antoni

L'esfinx

Ed. Bromera, Alzira, 2008

Heus ací una mostra representativa de la poesia relacionada amb les Comarques Centrals a partir del tombant del 2008. Una collita ben diversa, de temes variats (l'amor i desamor, el temps dominat per la mort o salvat per la memòria...), d'escriptors o d'escriptores, de joventut o de maduresa..., però amb el denominador comú de la qualitat, avalada per la consecució de premis de prestigi, per la pròpia trajectòria del poeta o per la institució, editorial o col·lecció on es publica. En definitiva, una prova més del vigor que la creació poètica en català té a les nostres terres.

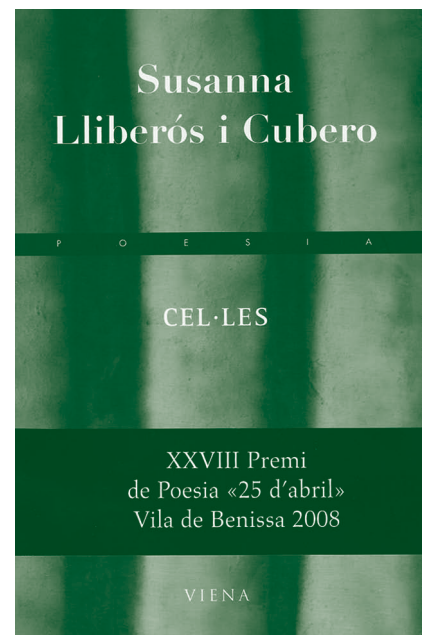
Pont de paraules reuneix les aportacions de 39 poetes a l'"Encontre de poetes a Alcoi, en homenatge a Joan Valls i Ovidi Montllor". El llibre reuneix els dos "manifests" de la trobada, a càrrec de J. Botella i J. Mir i un ampli ventall de poemes, que van de la memòria en un to major de V. Berenguer al to íntim amb què s'hi afronta B. Mezquita; del pols solemne d'A. Ferrer al ritme enumeratiu d'I. Martínez Marzo; de la serenitat lírica de M. J. Escrivà a la invocació punyent de M. Fullana; del cant líric de S. Jáfer al clam vindicatiu de J. Ribera o al delicat passeig pels meandres de l'amor viscut de M. Rodríguez Castelló...

Aixàtiva, Aixàtiva, d'E. Barberà (premi "Ibn Hazm" 2007) és un poemari centrat en el record de la infantesa i l'adolescència, escrit amb llenguatge col·loquial i un estil on podem identificar des de petjades pop a ressons estellesians. Després del poema inicial, "L'edat d'or", hi trobem l'apartat central, "Aixàtiva, Aixàtiva", poemes bastits des d'una certa narrativa, de caire quotidià i vivencial -jocs populars, anècdotes familiars i escolars, programes de TV, dibuixos animats, cinema...- que conformen el fresc quadre descriptiu d'un espai i una època. L'apartat final, "Les esplendors", agrupa 6 poemes de re-

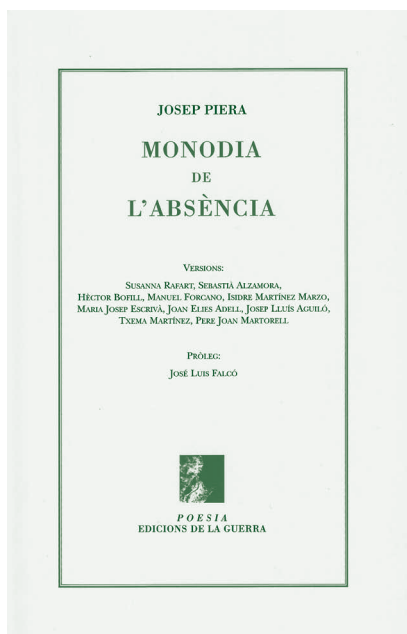
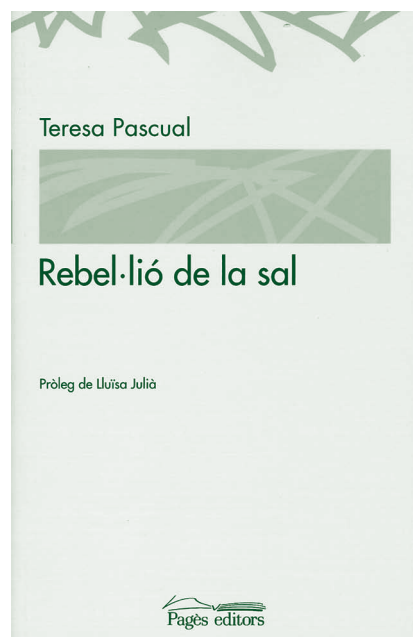
torn al motiu inicial, l'enyor del record, l'acompliment circular d'un retorn als orígens -"encara sense nàixer / retorne a l'avi / encara sense nàixer / l'avi retorna a mi".

Cel·les, de S. Lliberós (premi "25 d'Abril" de Benissa 2008) reuneix 33 poemes al voltant del sentiment amorós, encastats en una estructura bipolar on, entre els poemes que constitueixen l'eix dominant -encarats al record i la reflexió sobre l'amor perdut- van intercalant-se'n d'altres, escrits en cursiva, més punyents i turmentats, amarrats de sensualitat, de dolor, de rebellia. A partir de la dialèctica *amor (de-*

sig) vs mort (absència), assistim al descabdellament d'una història d'amor minada per la mort infiltrada des de la naixença, el desengany, l'adéu a la joventut, a la innocència..., contada amb una veu prenyada de maduresa i amb un estil vibrant o despulat -unes vegades proclamatiu, rebel, i d'altres empeltat de quotidianitat- que sobta pel seu llenguatge ric, pulcre i d'una fonda feminitat.

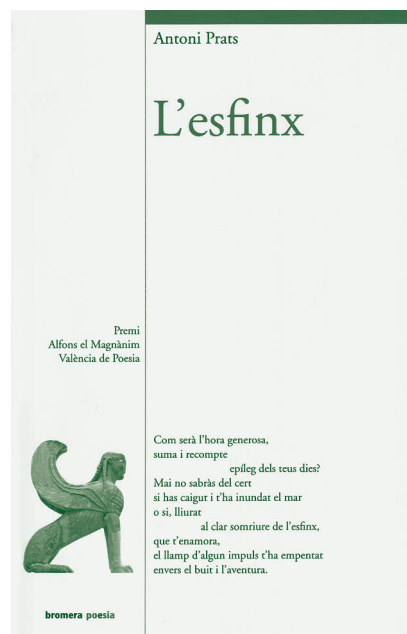
Rebel·lió de la sal, de T. Pascual, té com a nucli generador l'esquerda vital de la mort de la mare, commovedorament expressada, entre altres a "Vindré demà" -un poema en tres temps que sembla fer de pern de tot el poemari. Un pas que l'enfronta a la solitud i l'aboca inermes, "dreta sobre un balcó sense baranes", a la sinya eterna de la memòria, que la retorna a la infantesa, al recer impertorbable del paisatge, al "camí de tornada de les coses". Aquest trabucament a "l'espai / fins ara inexpressable / de la mort" la fa bascular cap a la "gravidesa del silenci", l'acara al pes ombriu de les vivències, "a la meitat en ombra de la vida", per ressorgir a una maduresa asserenada, d'una saviesa despresa - "de l'ànima no sé / més que el recorregut / d'unes línies d'aigua escoltada en el silenci"- i d'un viure que és retorn, acceptació del testimoni, que conflueix amb la

unitat: "... al final / jo seguiré solsint / els rombes de malla / de les barques de llum, / art antic de la mar / que els principis iguala, / que els destins unifica".

La celebració dels 40 anys de vida literària de J. Piera ens ha aportat interessants novetats editorials: d'una banda, el número de *L'Aiguadolç* dedicat al poeta i, d'altra, la publicació de dos poemaris. El primer, *El somriure de l'herba* (Barcelona, 1979), traduït acuradament al castellà per M. Granell, és un dels llibres més representatius de Piera que contribuirà, segur, a fer-lo conèixer més i millor en l'àmbit de la literatura espanyola. El segon, *Monodia de l'absència* és el darrer recull que el poeta saforenc va escriure en castellà. Havia romàs inèdit fins ara que s'ha editat, acompanyat d'unes suggeridores traduccions al català de S. Rafart, S. Alzamora, H. Bofill, M. Forcano, I. Martínez Marzo, M. J. Escrivà, J. E. Adell, J. Ll. Aguiló, Txema Martínez i P. J. Martorell, amb un pròleg de J. L. Falcó que el contextualitza i en fa una anàlisi detallada.

L'esfinx (Premi "Alfons el Magnànim" 2008) d'A. Prats brolla de la ferida oberta per la mort dels fill i, a la vegada, és el destil·lat de la seva producció anterior. Una mena d'alquímia literària que avança en cer-

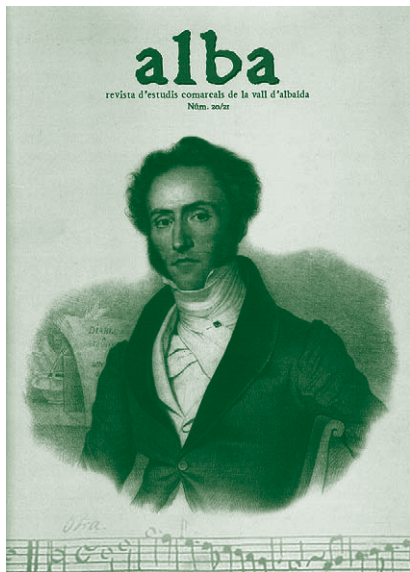

cles concèntriques fins encarnar-se en el jo del poeta.

Al primer cercle hi ha els poemes d'"Aurora", una mena d'itinerari existencial que estableix una dialèctica entre el *recer* i l'*atzar* i aconduïx al túmul darrer de la mar i del *foc*, amb un pòsit d'estoïcisme: "Car, al remat, / no som més que petits grapats / de sorra i cendra eixelebrada". El segon cercle, "La Platja", reprèn la mateixa dialèctica prometeica, a partir del *tabernacle ferm*, bastit contra el passat, i la *caixa d'ombres*, on encabir "la caravana dels malsons". Es tracta d'exorcitzar la mort i plantar cara a la vida des de l'instant, com fan les *cinquetes*: "el naixement / inacabable entre les ones / d'un ferm desig enfront de les muntanyes". Finalment, a l'apartat "El Rellotge" hom fa recompte del passat, un rosari familiar que culmina amb el *fill*, evocat en un estremidor tríplic final que va de l'esvoranc essencial de la pèrdua, passant pel record punyent de les minses penyores del seu jardí, fins a la ràbia inaplacable i a l'absurd de la mort.

Carles Mulet

.....

Alba.

Revista d'Estudis Comarcals de la Vall d'Albaida

Vicent Terol i Reig (director)

Núm. 20/21 (2005-2006)

Servei de Publicacions de l'Ajuntament d'Ontinyent. 2008. 273 pàgs.

.....

L'acotació d'un àmbit d'estudi a una zona concreta no implica que les temàtiques tractades limiten el seu abast i interès a l'indret de referència. I el nou número, el 20-21, de la revista *Alba. Revista d'Estudis Comarcals de la Vall d'Albaida*, sorteja aquell risc amb uns continguts d'evident atractiu per a tothom. És el cas dels articles dedicats al músic ontinyentí Josep Melcior Gomis, indiscutible protagonista de la publicació. Miquel Àngel Múrcia ens acosta a la seua trajectòria vital i professional amb rigor i desmuntant-hi alguns llocs comuns i malentesos al voltant del compositor del cèlebre -i ara proscrit- himne de Riego. Vicent Terol, arxiver municipal d'Ontinyent, complementa la informació amb les cartes autògrafes d'un músic que reclama a crits un treball monogràfic de més abast i extensió. Altrament, no cal ser de la Vall d'Albaida per trobar-hi al·licients en un altre ontinyentí, l'actor Juan Calvo Doménech (Ontinyent, 1892 - Madrid, 1962), l'immortal Fra Papilla de *Marcelino pan y vino*, i un dels grans secundaris de la història del cinema. L'article de Josep Marian de Déu recorre la seua extensa filmografia

amb detall i sucoses il·lustracions, si bé s'hi troba a faltar, juntament amb els apunts biogràfics, algun acostament de caire tècnic al seu treball com a actor. Uns altres estudis, com els de les arabistes Carme Barceló i Ana Labarta sobre cartes àrabs del senyoriu de Benilloba al segle XVI, o el comportament violent de la noblesa de la comarca en el mateix període, de Sergio Urzainqui, ens deixen amb la mel als llavis i ganes de saber-ne més sobre la qüestió. També cal destacar l'aportació de Guillem Llin i Llopis sobre la Transició democràtica a Ontinyent, a la qual potser li manca un major pes del material gràfic específic de la comarca, o l'homenatge de l'acadèmic Emili Casanova a una figura cabdal com ara Manuel Sanchis Guarnier. Més locals, però igualment valuoses, són les aportacions de l'arqueòleg Agustí Ribera sobre les actuacions del Museu Arqueològic d'Ontinyent o el ric perfil de l'escultor Modest Pastor i Julià (Albaida, 1825 - València, 1889), a càrrec de José Torres.

Xavier Aliaga i Villora

.....

Aguaits.

Revista d'Investigació i Assaig

Rosa Seser Pérez (directora)

Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta. Núm. 26, 2008. 157 pàgs.

.....

Quatre són els articles que integren el darrer número de la revista *Aguaits*. L'article que l'enceta, "El lloc i el terme de Llíber al segle XVII", és un estudi detallat de Josep Mas i Martí i Jaume Noguera Mengual sobre la situació d'aquesta població de la Marina Alta arran de l'expulsió dels moriscos, l'any 1609, i la consegüent vinguda dels *mítics* pobladors mallorquins. Així, hi trobem l'anàlisi de la propietat de la terra, de la Senyoria i de les cases, de les partides, de la toponímia, etc. Els autors no s'estan tampoc de comentar els desplaçaments d'aquests novinguts illencs a altres poblacions de la comarca, i, fins i tot, ens donen notícia dels que se'n van tornar cap a Mallorca al cap d'un temps.

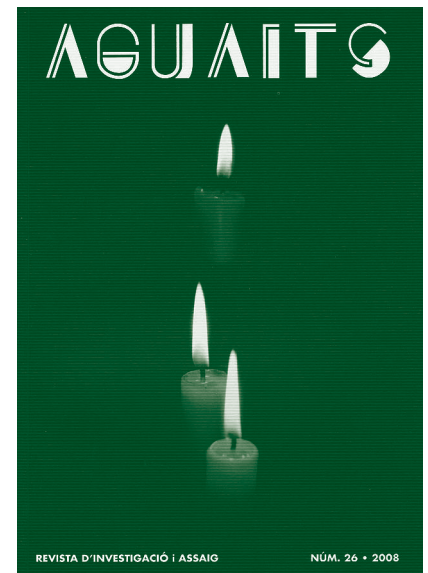
El segon dels articles és ben curiós. Des d'una perspectiva, en diríem, etnològica i històrica, "El transport de viatgers a Pego"

es recrea en l'evolució del transport públic -i privat- en aquesta localitat esmentada, en consonància amb el que succeïa a la resta de l'estat. De l'estudi de Francesc Salvà Peretó, en podem deduir que aquesta població pegolina va ser capdavantera en iniciatives dirigides a la creació de companyies de transport públic, en diferents modalitats, d'acord amb les possibilitats de l'època: cotxes de cavalls i autobusos. L'autor destaca la tasca desenvolupada en aquest àmbit per dues sagues familiars, com ara els Peretó i els Sastre, que acabarien creant l'empresa *La Amistad*, que encara existeix i que forma part de la memòria de tants saforencs i mariners.

Per la seua banda, el tercer dels articles que recull la revista *Aguaits* es fa ressò d'un tema mediambiental, des d'una perspectiva tècnica, la botànica: "Regeneració i dinamisme de la vegetació postincendi en el massís del Montgó", de Daniel Chamorro i Carolina Bravo Párraga. I la darrera aportació de la revista, de Francesc Reus, se centra en una sarsuela composta per l'ondareny Gonzalo Ortola, *Amor y Dolor*, estrenada en diverses localitats de la comarca, quan aquest gènere gaudia arreu del País Valencià d'una gran popularitat i molt bona acollida.

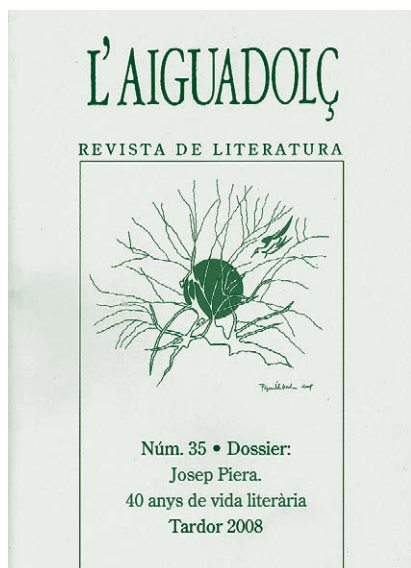
La revista rebla el clau del número amb una secció de ressenyes i fitxes de llibres. Un número divers que de segur contribuirà a eixamplar els coneixements, des de perspectives i disciplines diferents, sobre aspectes singulars i específics del passat i el present de la comarca de la Marina Alta.

Juli Capilla

REVISTA D'INVESTIGACIÓ I ASSAIG

NÚM. 26 • 2008

.....

L'Aiguadolç. Revista de literatura
núm. 35 (tardor 2008)

Antoni Prats (director)

Institut d'Estudis Comarcals de la Marina
Alta (IECMA), 174 pàgs.

.....

L'Aiguadolç d'aquesta tardor presenta un altre monogràfic d'estudis literaris, en aquest cas dedicat a l'escriptor saforenc Josep Piera. Per a aquest número hom ha volgut celebrar els 40 anys de la vida literària, de prosa i de poesia, en un afegit més al conjunt d'actes commemoratius arreu dels Països Catalans que s'han dut a terme per tants anys de literatura i d'activisme cultural. La revista fa un repàs a l'obra i a la vida de Piera amb articles elaborats per amics més acostats, i esdevenen així més material bibliogràfic per a aquells qui voldran estudiar l'obra de l'escriptor. Fet i fet, doncs, aquesta revista podrà servir-los de referència.

Per a començar, hi ha una biografia a càrrec d'Enric Sòria, on, a banda de contar detalls de l'escriptor, barreja experiències que ha viscut amb Josep Piera. Tot seguit, s'exposen tres articles que arregen tres llocs fonamentals en l'obra de Piera. Antoni Ferrer s'encarrega de reflexionar sobre el que ha representat Grècia, i com els elements culturals i el paisatge grecs es reflecteixen en algunes obres. Iban L. Llop visita Nàpols, frívola i decadent, i ens mostra com aquesta ciutat italiana, cab-

dal en la història catalana, també ha marcat les obres de l'escriptor. Com a tercer element d'influència cultural en Piera, hom troba l'article de Jaume Pont que fa referència a la poesia andalusina, concretament a la poesia feta a la València musulmana medieval. Al remat de la primera part de la revista, l'article de Francesc Calafat és una refeta que parla de les tres cultures comentades adés a partir dels viatges que ha fet, i Maria Josep Escrivà transcriu una entrevista ben llarga on hom pot repassar el que ha estat la vida literària, les amistats literàries i alguns aspectes polítics i nacionals.

La segona part de *L'Aiguadolç* arreplega habitualment ressenyes i comentaris. De bestreta Josep Lluís Roig parla de *La vista cansada, el cor sencer*, també de Piera. Adrià Chavarria de *La passió segons Renée Vivien*, de Maria Mercè Marçal, i Hermini Pérez comenta Vicent Penya. Per a acabar, hi ha uns poemes traduïts de Günter Grass, a càrrec d'Aina M. Torrent-Lenzen.

Josep Vicent Cabrera

.....

La Lluna en un Cove
Revista de relats de ficció, núm. 1

Lluís Miquel Pérez (editor)

Ontinyent, gener de 2009
80 pàgs.

.....

A mi ja m'han convençut, el nostre és "un país de revistes". La mateixa existència d'*Espai del Llibre*, aquesta que llegeixes, n'és un clar, evident i paradigmàtic exemple. Però, hi ha un parell de motius més per pensar-hi i que poden ajudar a acabar de convèncer els més escèptics, incrèduls o renegats.

Un motiu important és el llibre *Un país de revistes. Història dels magazins en català*, editat per l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català i coordinat per la doctora en

comunicació Carme Ferré Pavia. Una obra en la qual han participat més de vint persones, del món acadèmic i professionals. S'hi fa un recorregut transversal per la història de les revistes dels Països Catalans, però, també es destapa el present i s'hi analitzen reptes de tota mena... Interessantíssim, imprescindible, perquè qui no sap d'on ve, no pot arribar a saber mai cap on va.

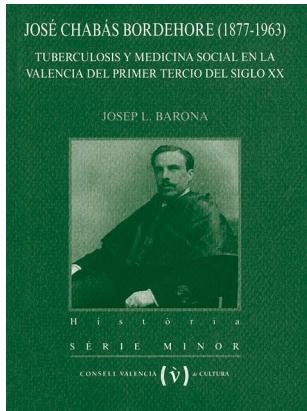
I un altre motiu no menys important d'això que us vull convèncer és l'aparició d'una nova capçalera, *La Lluna en un Cove. Revista de relats de ficció*. Una nova publicació mensual, editada i publicada per Lluís Miquel Pérez, feta des d'Ontinyent (la Vall d'Albaida), amb col·laboradors d'arreu del domini lingüístic. D'entrada, una nova revista feta en català al País Valencià sempre serà una molt bona notícia. Descobriu-ho a: www.lallunaenuncove.cat.

Aquest és, a més d'una demostració que el nostre és "un país de revistes", un projecte literari que neix per posar en contacte i difondre joves creadors d'arreu. En paraules de l'editor: "la lluna en un cove és un impossible", perquè, gairebé per definició, una revista de ficcions ja és una revista d'impossibles. Però, també, perquè el projecte engegat és un repte per a un país incapaç de donar cobertura als més agosarats, a aquells que ideen coses i fan tot el possible per fer realitat els seus somnis.

Francesc Vila i Femenia

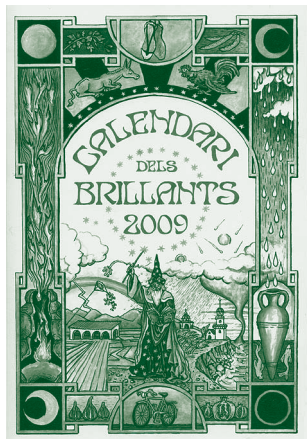

.....
BALLESTER, Teresa
La Segona República a Dènia (1931-1939)
 Edicions del Bullent i Ajuntament de Dènia, 2008, 336 pàgs.

.....
BARONA, Josep Lluís
José Chabás Bordehore (1877-1963). Tuberculosis y medicina social en la Valencia del primer tercio del siglo XX.
 Història. Sèrie minor, 63. Consell Valencià de Cultura, València, 2007. 270 pàgs.

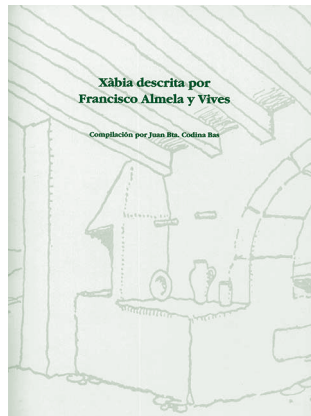
La figura de Chabàs és una altra mostra d'aquelles persones que intentaren fer avançar la societat que els tocà viure i igualar-la a l'europea. Desgraciadament, la tasca de transformació del país es veié esclafada per la Guerra Civil i la derrota de la República.

.....
CARDONA, Joan Josep
Calendari dels Brillants 2009
 Edicions del Calendari dels Brillants, Pedreguer, 2008. 128 pàgs.

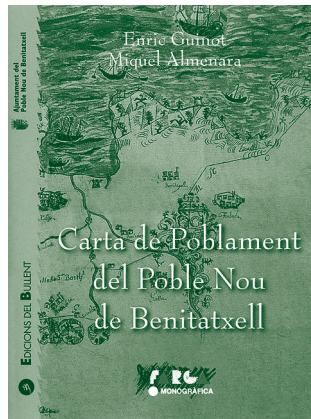
Calendari, santoral amb els patronatges, festes religioses i populars com els aniversaris dels patrons d'oficis i gremis, les creences populars i els remeis que fan al cas, devocions als sants

patrons, regiment de les fases de la Lluna i recomanacions astronòmiques, procuració de les faenes de muntanya, del camp i de l'hort...

.....
CODINA, Juan Bautista
Xàbia descrita por Francisco Almela y Vives.
 Edició de l'autor i l'Ajuntament de Xàbia. 2008. 35 pàgs.

Arreplega d'articles periòdics sobre Xàbia escrits per Almela i Vives entre els anys 1936 i 1966.

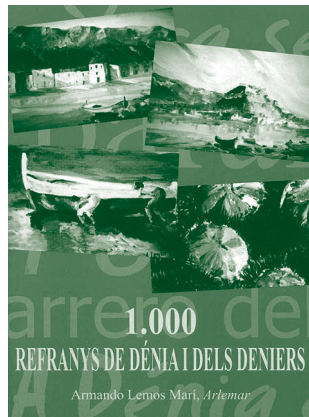

.....
GUINOT, Enric i Miquel ALMENARA
Carta de poblament del Poble Nou de Benitatxell.

La farga monogràfica, 28. Ajuntament del Poble Nou de Benitatxell i Edicions del Bullent, Picanya, 2008. 192 pàgs.

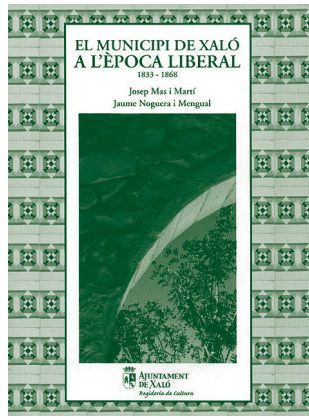
L'estudi ens acosta a la història d'aquest terme i parteix de les restes arqueològiques islàmiques i la documentació cristiana posterior del segle XIII en avant fins que el 1698 s'atorga la carta de poblament que, en aquest cas, sí que significa la fundació de fet del Poble Nou actual. Quant a la transcripció de la carta, s'ha fet l'acarament de les diverses versions que ens han

arribat. Finalment, s'hi inclou un apèndix fotogràfic de les restes trobades i de documents.

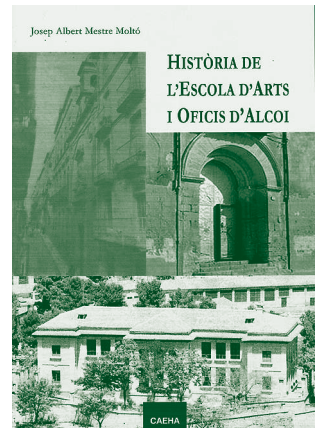
.....
LEMONS, Armando (Arlemar)
1.000 refranys de Dènia i dels deniers
 Ajuntament de Dènia, Dènia, 2008. 121 pàgs.

Arreplega de refranys deniers confeccionada per Lemos des que arribà a Dènia a mitjans anys quaranta. De temàtica variada en destaquen els relacionats amb el món mariner i l'agrícola. A més de la biografia de l'autor, el recull es compon de la relació d'informants i de refranys sentits dir a Dènia i a la Marina, a més dels creats pel mateix Arlemar.

.....
MAS, Josep i Jaume NOGUERA
El municipi de Xaló a l'època liberal 1833-1869.
 Mirades cap a Xaló, 4. Ajunt. de Xaló, 2008. 256 pàgs.

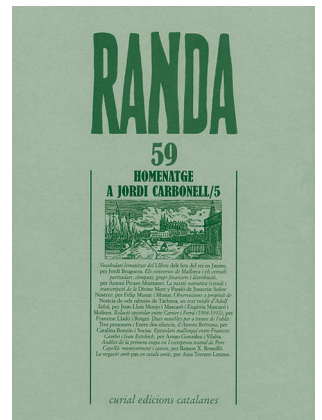
Una guia per a interpretar les transformacions que han anat succeint-se al poble al llarg d'aquests segles. Es descriuen edificis, oficis, sistema de reg, economia, contribucions, epidèmies, etc., i s'intenta recrear aspectes de la vida quotidiana del Xaló del XIX com ara la vila, el terme, l'administració i el comú dels veïns.

.....
MESTRE MOLTÓ, Josep Albert
Història de l'Escola d'Arts i Oficis d'Alcoi

Centre Alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics, Alcoi, 2008. 111 pàgs.

Nascuda l'any 1888 per a la formació teòrica i pràctica, tècnica i artística, de l'obrer i l'artesà i després de les successives reformes de 1900, 1901 i 1910, va desaparèixer fins que l'any 1974 es va restaurar amb una clara voluntat d'incorporar l'ensenyament del disseny com a estudi més adient per a atendre les necessitats econòmiques i culturals de la població de l'Alcoià.

.....
MONJO, Joan-Lluís i Eugènia MASCARÓ

"Observacions a propòsit de Noticia de «els rabuts» de Tàrbena, un text inèdit d'Adolf Salvà" dins *Randa*, 59. Homenatge a Jordi Carbonell, 5. Curial edicions catalanes. 2008. pàgines 109-132.

Article que ens presenta un estudi inèdit que l'historiador i folklorista Alfons Salvà dedicà als rabuts, nom amb què a Tàrbena i uns altres llocs es refereixen als presumptes descendents de jueus, especialment si tenen determi-

nats cognoms. Monjo i Mascaró analitzen les dades de la *Noticia* i les comparen amb testimonis orals actuals i amb dades històriques com ara els matrimonis, etc. Comptat i debatut, sembla que la segregació obeeïa a motius socials i econòmics sense cap fonament històric ni religiós.

PADILLA, Juan Manuel

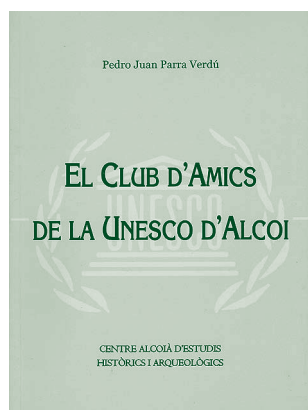
Cuina sana.

Bé cuinar per a bé menjar per a una salut bona i una vida millor

Ajunt. de Dénia. 2008.

144 pàgs.

Libre de cuina editat amb l'objectiu de fomentar que es gaudisca en la preparació dels aliments, es delite a l'hora de menjar, es gaudisca d'una salut més bona o ajude a recuperar-la, condició important per a una vida alegre i harmoniosa.

PARRA VERDÚ, Pedro Juan

El Club d'Amics de la Unesco d'Alcoi

Centre Alcoià d'Estudis Històrics i Arqueològics, Alcoi, 2008.

175 pàgs.

Aquest llibre és el resultat d'una recerca històrica sobre un moment fonamental de la ciutat d'Alcoi en els darrers moments del franquisme.

ROS, Andreu i Maria Jesús COSTA

Els xiquets a l'escola 1900-1950

Fundació Cirne, Xàbia, 2008.

119 pàgs.

A partir de la tasca de recollida de fotografies antigues de Xàbia que du avant la Fundació Cirne, se'ns presenta un treball que indaga en l'entorn escolar de la primera meitat del segle XX. A més del catàleg, confeccionaren una exposició que reuní les imatges juntament amb material escolar divers de l'època.

TORRES i PEREA, Guillem

Montañas de Alicante.

20 rutas excursionistas

Editorial Alpina, Granollers, 2006

120 pàgs.

Sens dubte és una molt bona notícia que l'Editorial Alpina, empresa clàssica en guies i mapes d'Alta Muntanya, de gran qualitat i experiència, s'haja fixat en les serres del Migjorn Valencià. Així, dins de la seua col·lecció "Caminos y Montañas", ens presenta, de la mà experta de l'alpinista alcoià Guillem Torres i Perea, vint de les millors rutes senderistes per les serres d'Aitana, Puig Campana, Serrella, Els Plans i els Parcs Naturals del Carrascal de la Font Roja i de la Serra Mariola.

XII Homenatge a la Paraula A Josep Piera

Ací no s'acaba tot

Antologia de l'autor a càrrec

d'Àngels Gregori

Pròleg d'Adolf Beltran

99 pàgs.

Selecció de textos del poeta saforenc Josep Piera, amb motiu del seu seixantè aniversari, i de la seua trajectòria vital i professional com a escriptor.

Benissa plat a plat

Comissió de Festes de la

Puríssima Xiqueta 2009

Benissa, 2008. 132 pàgs.

Recull de receptes benisseres confeccionada pel festers d'enguany amb vista a aconseguir ingressos per a la festa. El llibre s'organitza en diverses seccions: arrossos, carn, peix, guisats, putxeros i sopes, verdura, coques, dolç i conserva. Plana a plana, se'ns mostra una imatge del plat juntament amb els ingredients i l'explicació de com es fa la recepta.

BORJA, José Miguel

El esplendor de los Borja.

València: Biblioteca Valenciana.

Direcció General del Llibre, Arxius

i Biblioteques, 2008. 191 pàgs.

BELLOT, Josefa i

GONÇAL BENAVENT

Anna: un encuentro con su historia:

geografía, historia, patrimonio

Anna: Ayuntamiento de Anna;

València: Comunico, 2007.

542 pàgs.

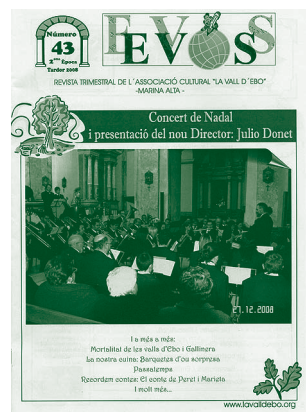

Calp Història. Revista de Ciències Humanes, núm. 2.

Ajuntament de Calp, Juny 2008.

31 pàgs.

Revista redactada per l'Institut d'Estudis Calpins que dedica aquest número monogràfic a la factoria de salaó de peix coneguda com els banys de la Reina. Els articles descriuen el jaciment romà i la conservació i la restauració, ens parlen de les empremtes del cristianisme en les restes arqueològiques i ens donen notícia d'una classe d'all, l'*Allium subvillosum*, que a València només viu en aquest indret i que és en perill d'extinció. Finalment, se'ns explica les diverses passes gens conegudes que es van seguir als anys 80 fins que s'aconsegüí cert grau de protecció per a la vil·la romana.

Evos. Núm. 43

Tardor 2008

Revista trimestral de l'Associació Cultural de la Vall d'Ebo (Marina Alta). Nou lliurament d'aquesta publicació que hi inclou articles de divulgació, de fauna, història, excursions, creació literària, passatempers, receptes de cuina, ressenyes de llibres, articles d'opinió, notícies del poble, consells de l'àvia...

ä 入 المدرسه

π φ

W

友

日

日

OBRI LA PORTA A LES LLENGÜES

**Matricula en Futur,
Matricula en Valencià**

Escola Valenciana
pel Plurilingüisme

www.escolavalenciana.org

**escola
valenciana
FEDERACIÓ
D'ASSOCIACIONS
PER LA LENGUA**

**Has de matricular el teu fill a l'escola?
Per aprendre idiomes, millor començar pel valencià.**